

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

**dokonanej w dniach 22-23 maja 2015 r. na kierunku „pielęgniarstwo”
prowadzonym w ramach obszaru nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk
o kulturze fizycznej na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym
realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. J. Grodka w Sanoku**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr Tomasz Dawiskiba – członek PKA

członkowie: prof. dr hab. n. med. Piotr Kurnatowski – ekspert PKA

dr hab. n. o zdr. Grażyna Iwanowicz - Palus – ekspert PKA

mgr Edyta Lasota - Bełzek – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Milena Tarasiuk – ekspert PKA ds. studenckich, przedstawiciel PSRP

Krótką informacja o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” prowadzonym przez Zakład Pielęgniarstwa Instytutu Medycznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (PWSZ) w Sanoku została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku. W wyniku poprzedniej oceny programowej przeprowadzonej w 2009 r. Uczelnia otrzymała ocenę pozytywną.

Wizytację członkowie Zespołu Oceniającego (ZO) poprzedzili zapoznaniem się z Raportem Samooceny przekazanym przez władze Uczelni, ustaleniem podziału kompetencji w trakcie wizytacji oraz sformułowaniem wstępnie dostrzeżonych problemów. W toku wizytacji Zespół spotkał się z władzami Uczelni i Wydziału prowadzącego oceniany kierunek, analizował dokumenty zgromadzone wcześniej na potrzeby wizytacji przez władze Uczelni, otrzymał od władz Uczelni dodatkowo zamówione dokumenty, przeprowadził hospitację i spotkanie ze studentami oraz spotkanie z pracownikami realizującymi zajęcia na ocenianym kierunku, przeanalizował wylosowane prace dyplomowe pod względem między innymi podobieństwa do źródeł internetowych.

Władze Uczelni i Instytutu stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu oceniającego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji.

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę

Misja Uczelni (znowelizowana uchwałą nr 85/XII/14 Senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku 18 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia zmian w Strategii Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku na lata 2011 – 2020) ukierunkowana jest na wspieranie rozwoju regionu poprzez kształcenie wykwalifikowanych pracowników,

udział w kształtowaniu polityki kulturalnej, gospodarczej i zdrowotnej Euroregionu karpackiego oraz otwarcie dla lokalnej społeczności nowych możliwości, jakie niesie wykształcenie. Misja Uczelni zakłada: kształcenie studentów przygotowujące ich do pracy zawodowej; wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie demokracji, poszanowania praw człowieka oraz upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury i techniki; wychowywanie studentów na osoby odpowiedzialne za zdrowie własne i innych; działanie na rzecz społeczności lokalnej i regionalnej – odczyty oraz otaczanie opieką lokalnych towarzystw naukowych i Sanockiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Koncepcja kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” nawiązuje do Strategii Rozwoju PWSZ im. J. Grodka w Sanoku i zakłada kształcenie przygotowujące absolwenta do samodzielnego pełnienia roli zawodowej pielęgniarki/pielęgniarsza posiadających kwalifikacje dostosowane do potrzeb rynku pracy w kraju i za granicą. Koncepcja kształcenia została przyjęta przez Senat Uczelni wraz z programem kształcenia uchwałą nr 26/IV/13 (dokument przedstawiono do wglądu ZO).

Misja i Strategia Instytutu Medycznego jest spójna z Misją i Strategią PWSZ w Sanoku, a także ze Strategią rozwoju województwa podkarpackiego i miasta Sanoka.

Oferta kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” w PWSZ w Sanoku pod względem jej stopnia różnorodności i innowacyjności, a także możliwości jej elastycznego kształtowania nie różni się w zasadniczy sposób od powszechnie przyjętych w kraju rozwiązań, wynikających z bardzo szczegółowych ram określonych we właściwym standardzie kształcenia. Ogólna oferta edukacyjna Uczelni oparta jest o badanie preferencji maturzystów, pracodawców i analizę trendów na rynku pracy.

W formułowaniu koncepcji kształcenia, a następnie tworzeniu programu nauczania, w tym efektów kształcenia biorą udział zarówno interesariusze wewnętrzni (Rektor, Senat Uczelni, Senacka i Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, kadra naukowo – dydaktyczna oraz studenci wizytowanego kierunku), jak również zewnętrzni (przedstawiciele m.in. następujących instytucji: Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Krośnie, SP ZOZ w Sanoku, Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie, Zakładu Pielęgnacyjno - Opiekuńczego Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Sanoku). Udział interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu koncepcji kształcenia odbywa się poprzez ich udział w opiniowaniu programów kształcenia, pomoc przy organizacji zajęć praktycznych i praktyk zawodowych oraz udział w przeprowadzonym egzaminie dyplomowym. Konsultacje z interesariuszami prowadzone są cyklicznie, co najmniej raz w roku akademickim. Konsultacje służą weryfikacji założonych efektów kształcenia oraz dostosowaniu programów kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy. Konsultacje z interesariuszami określone procedurą Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia P-WSZJK-12 Konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi, zostały przedstawione do wglądu Zespołu Oceniającego.

Studenci posiadają w organach kolegialnych odpowiednie przedstawicielstwo stanowiąc 20% składu Senatu Uczelni oraz Rady Instytutu Medycznego, zgodnie z art. 61 ust. 3 oraz art. 67 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zdaniem studentów posiadają oni prawo swobodnej wypowiedzi podczas posiedzeń organów kolegialnych oraz wyrażania opinii w sprawach dotyczących studentów. Studenci posiadają również swoich przedstawicieli w Senackiej oraz Instytutowej Komisji ds. jakości kształcenia. Samorząd Studentów wyraża opinię na temat planu i programu kształcenia przed podjęciem stosownej uchwały przez organy uczelniane.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Koncepcja kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” jest spójna z Misją Uczelni, Misją i Strategią Rozwoju Instytutu Medycznego, a także odpowiada aktualnym i przewidywanym potrzebom społeczeństwa w zakresie wysoko wykwalifikowanych usług medycznych.
- 2) Uczelnia włącza w proces ustalenia koncepcji kształcenia zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

Założone ogólne i szczegółowe efekty kształcenia na kierunku pielęgniarstwo – studia stacjonarne pierwszego stopnia o profilu praktycznym dla studentów rozpoczynających kształcenie w roku akademickim 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015, odnoszą się do Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego zamieszczonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 roku (Dz. U. z 2011r., poz. 1520) oraz do standardów kształcenia dla kierunku studiów pielęgniarstwo określonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 roku (Dz. U. z 2012 r., poz. 631 – załącznik 4) w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa. Program kształcenia realizowany na studiach I stopnia niestacjonarnych, tzw. pomostowych opracowany został zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków prowadzenia studiów pielęgniarek i położnych, które posiadają świadectwo dojrzałości i ukończyły liceum medyczne lub szkołę policealną albo szkołę pomaturalną, kształcąca w zawodzie pielęgniarki i położnej (Dz. U. z dnia 06.07.2012r., poz. 770) oraz Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 sierpnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących kształcenia pielęgniarek i położnych (Dz. U. z dnia 28.08.2012 r., poz. 970). Program studiów na kierunku pielęgniarstwo zawiera ogólne efekty kształcenia oraz szczegółowe odnoszące się do przedmiotów w obszarze grupy nauk podstawowych, nauk społecznych i nauk w zakresie podstaw opieki pielęgniarskiej oraz nauk w zakresie opieki specjalistycznej.

Opracowane ogólne i szczegółowe efekty kształcenia są spójne i odnoszą się do studiów o profilu praktycznym. Efekty kształcenia (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) zostały określone ogólnie dla całego kierunku pielęgniarstwo, dla poszczególnych grup nauk tj. nauk podstawowych, nauk społecznych, w zakresie podstaw opieki pielęgniarskiej i w zakresie opieki specjalistycznej (Uchwała Senatu nr 37/V/12 z dnia 24 maja 2012 roku w sprawie uchwalenia wzorcowych efektów kształcenia na prowadzonych w PWSZ im. Jana Grodka kierunkach studiów oraz Uchwała Senatu nr 38/V/12 z dnia 24 maja 2012r. z zastrzeżeniem, że wprowadzone zmiany obowiązywać będą dla cykli kształcenia rozpoczynających się od roku akademickiego 2013/2014 i kolejnych, dla kierunków: edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, ratownictwo medyczne, pielęgniarstwo, mechanika i budowa maszyn) oraz szczegółowo dla poszczególnych przedmiotów w sylabusach.

Zakładane efekty kształcenia upoważniają do uzyskania prawa wykonywania zawodu pielęgniarki nadawanego przez Okręgowe Izby Pielęgniarek i Położnych oraz pozwalają na podjęcie tego zawodu na obszarze Unii Europejskiej zgodnie z Dyrektywą 36/2005.

Ocena założeń realizowanego procesu dydaktycznego na wizytowanym kierunku, pozwala na stwierdzenie, że jest możliwe osiągnięcie kierunkowych i przedmiotowych / modułowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych efektów

kształcenia dla modułów kształcenia (poszczególnych przedmiotów, grup przedmiotów) oraz praktyk zawodowych przewidzianych w programie studiów.

Efekty kształcenia na kierunku "pielęgniarstwo" oraz system oceny i weryfikacji efektów kształcenia zostały określone w sylabusach poszczególnych przedmiotów. Sylabusy wraz z opisem założonych efektów kształcenia oraz systemem ich weryfikacji są prezentowane studentom podczas pierwszych zajęć organizacyjnych z każdego z przedmiotów, a także są dostępne poprzez stronę internetową Uczelni. Plany studiów oraz programy kształcenia dyrektorzy instytutów lub odpowiednio kierownicy zakładów udostępniają studentom zgodnie z §9 (ustęp 3) Regulaminu Studiów PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku - Załącznik do Uchwały nr 22/IV/13 Senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 25 kwietnia 2013r.

Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny, przez co studenci mają świadomość efektów uzyskiwanych dzięki zajęciom. Efekty kształcenia zawierają opis wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jakie są niezbędne do ich uzyskania.

W ramach kierunku "pielęgniarstwo" stosowany jest system oceny efektów kształcenia oparty na weryfikacji częściowej osiągniętych przez studentów efektów w ciągu semestru oraz na egzaminie końcowym. Formy weryfikacji częściowej są zróżnicowane. Studenci obecni podczas spotkania z ZO wskazali na przykłady weryfikacji pisemnej testowej, pisemnej opisowej, ustnej (wiedza) oraz praktycznej (umiejętności, kompetencje społeczne). Zdaniem studentów wykorzystanie powyższych form ma charakter zrównoważony. Częstotliwość stosowanych form weryfikacji jest uzależniona od przedmiotu, jednak według studentów w ramach większości przedmiotów występuje weryfikacja śródsemestralna. Stosowane są również metody takie jak praca w grupie, prace projektowe, czy dyskusja problemowa, które pozwalają studentom zarówno na zdobywanie wiedzy, jak również na rozwój umiejętności i kompetencji społecznych. W odniesieniu do weryfikacji umiejętności praktycznych studenci nie wskazywali na przypadki nierównego traktowania podczas oceniania. Studenci pozytywnie ocenili dobór metod weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. Zdaniem studentów nauczyciele akademicy przestrzegają określonych na pierwszych zajęciach zasad i sposobu weryfikacji efektów kształcenia. Podczas zajęć teoretycznych najczęściej stosowane są następujące metody weryfikacji założonych efektów kształcenia w zakresie wiedzy: egzamin pisemny (testy wielokrotnego wyboru, testy jednokrotnego wyboru, test dopasowywania odpowiedzi, testy alternatywne (tak/nie, prawda/fałsz), sprawdzian pisemny w formie opisowej lub zawierający krótkie ustrukturyzowane pytania, prezentacje w formie multimedialnej, raporty pielęgniarstwa, opisy przypadków, dokumentacja procesu pielęgnowania. Metodami weryfikacji założonych efektów kształcenia w zakresie umiejętności praktycznych, zwłaszcza proceduralnych (manualnych) są najczęściej: sprawdziany praktyczne, realizacja zleconego zadania, prezentacja, obserwacja przez nauczyciela prowadzącego wykonywanych czynności zawodowych, seminarium tematyczne, ćwiczenia praktyczne typu „próba pracy”, raporty pielęgniarstwa. Metodami weryfikacji założonych efektów kształcenia w zakresie kompetencji społecznych są najczęściej: obserwacja przez nauczyciela prowadzącego, samoocena studenta, opinie pielęgniarstwa, aktywność w zajęciach, współpraca w rozwiązywaniu zadań grupowych, aktywność w podejmowaniu dodatkowych zadań, zaangażowanie w pracę. Studenci wskazali, że są dobrze poinformowani o zasadach przeprowadzania egzaminów i nie wskazali na przypadki niesprawiedliwego oceniania.

Podsumowaniem całości kształcenia na kierunku pielęgniarstwo jest egzamin dyplomowy, którego celem jest ocena stopnia przygotowania absolwenta do samodzielnego pełnienia roli zawodowej. Przedmiotem oceny jest poziom umiejętności intelektualnych i

praktycznych oraz postaw niezbędnych do realizacji funkcji zawodowych pielęgniarki. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu są, co najmniej dostateczne oceny końcowe ze wszystkich przedmiotów objętych planem nauczania studiów licencjackich na kierunku pielęgniarstwo oraz złożenie nie później niż 2 tygodnie przed terminem egzaminu dyplomowego pracy licencjackiej. Egzamin przeprowadza Komisja Egzaminacyjna w skład, której wchodzi: przewodniczący i egzaminatorzy – osoby posiadające kierunkowe wykształcenie zawodowe. Egzamin dyplomowy składa się z: prezentacji pracy licencjackiej, części teoretycznej i praktycznej egzaminu. Praca licencjacka jest rozwiązaniem zagadnienia (problemu) praktycznego lub teoretycznego przy pomocy istniejącej wiedzy teoretycznej oraz metodologicznej, jaką dysponuje dyscyplina naukowa reprezentowana przez promotora pracy licencjackiej. Oceny pracy dyplomowej dokonują kierujący pracą promotor oraz jeden recenzent. Przed oceną praca dyplomowa podlega weryfikacji zgodnie z procedurą antyplagiatową wynikającą z Komunikatu nr 8/13 Prorektora ds. dydaktyki PWSZ w Sanoku z dnia 5 listopada 2013r. w sprawie: zasad funkcjonowania procedury antyplagiatowej oraz sposobu korzystania z systemu antyplagiatowego Plagiat.pl w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku. W części teoretycznej student odpowiada na trzy wylosowane przez siebie pytania, a część praktyczna przeprowadzana jest w zakładach opieki zdrowotnej, w których studenci odbywali zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe. Studenci zdają egzamin z przygotowania zawodowego w formie rozwiązania zadania egzaminacyjnego w trakcie egzaminu, w sposób wymagający od studenta zastosowania umiejętności zawodowych w praktyce oraz uzasadnienia przyjętego rozwiązania. Zadanie egzaminacyjne w części praktycznej ma charakter zadania praktycznego typu „próba pracy”. Egzamin z przygotowania zawodowego jest przeprowadzany w podstawowych oddziałach szpitalnych tj. oddziale: chorób wewnętrznych, chirurgii, pediatrii. Ocenę końcową z egzaminu dyplomowego wystawia się na podstawie liczby punktów uzyskanych przez zdającego w części teoretycznej i praktycznej egzaminu. W Uczelni podjęto przygotowania do wprowadzenia egzaminu standaryzowanego (OSCE Objective Structured Clinical Examination).

Analiza danych dotyczących odsiewu studentów na kierunku pielęgniarstwo (2009/2010 – 15,8%; 2010/2011 – 12,9%; 2011/2012 – 25,8%; 2012/2013 – 13,0%; 2013/2014 – 16,1%; 2014/2015 – 7,1%) wykazuje, że największy odsiew dotyczył studentów I roku studiów stacjonarnych. Wynika to z faktu nie podjęcia studiów, rezygnacji spowodowanej emigracją w celach zarobkowych, jak i ważnych przyczyn losowych. Na pozostałych latach przyczyną skreśleń z listy studentów były głównie niedostateczne wyniki w nauce, niepodejście do sesji egzaminacyjnych, jak również inne przyczyny osobiste studentów.

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż jednostka stosuje przejrzysty system weryfikacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia. System ten pozwala na weryfikację zarówno wiedzy, umiejętności, jak i kompetencji społecznych uzyskiwanych przez studentów, dzięki stosowaniu różnorodnych metod dydaktycznych.

Zasady organizacji badania losów absolwentów określa uchwała Senatu nr 21/II/12 z dnia 22 lutego 2012 roku. Organizacją procesu badania losów absolwentów zajmuje się Biuro Karier Promocji i Współpracy z Zagranicą we współpracy z Działem Toku Studiów. Badanie przeprowadzone jest po trzech i pięciu latach od ukończenia studiów. Celem monitoringu losów zawodowych jest zebranie danych o sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy, pod kątem kontynuacji nauki i podjętego rozwoju zawodowego oraz

ustalenie zgodności wykształcenia z podejmowaną pracą, a także przydatności zdobytej wiedzy i odbytych praktyk zawodowych podczas studiów. Od 2012 roku Dział Toku Studiów zbiera deklaracje od studentów kończących studia, w których wyrażają zgodę na uczestnictwo w badaniu losów zawodowych absolwentów, tym samym zgadzają się na przetwarzanie danych osobowych. Na podstawie zebranych oświadczeń tworzona jest baza danych osób biorących udział w badaniu. Badanie zostanie przeprowadzone techniką sondażową za pomocą ankiety, która podzielona jest na kilka części. Na początku ankiety zawarta została metryczka zawierająca dane statystyczne: płeć, miejsce zamieszkania, tryb, kierunek i rok ukończenia studiów. Pytania w kwestionariuszu podzielone są według czterech podstawowych grup w zależności od deklaracji przynależności absolwenta do określonej grupy: absolwenci pracujący, absolwenci pracujący kontynuujący naukę, absolwenci nie pracujący kontynuujący naukę, absolwenci nie pracujący nie kontynuujący nauki. Przeprowadzenie badania pilotażowego wśród absolwentów kierunku „pielęgniarstwo” planowane jest na listopad 2015 roku, badaniem objęci zostaną absolwenci którzy ukończyli studia w 2012 roku.

W Zakładzie Pielęgniarstwa prowadzone jest monitorowanie losów absolwentów kierunku pielęgniarstwo. Przykładem tych działań jest przeprowadzenie badań ankietowych na temat:

- „Losy absolwentów kierunku pielęgniarstwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. J. Grodka w Sanoku - badanie pilotażowe” i przedstawienie jej wyników na I Podkarpackiej Konferencji Studenckich Kół Naukowych Pielęgniarstwa w Rzeszowie 13. 01. 2012 r.
- Oceny absolwenta PWSZ im. J. Grodka w Sanoku przez pracodawcę oraz zebranie opinii absolwentów o jakości kształcenia w PWSZ im. J. Grodka w Sanoku i przydatności studiów do rynku pracy (Załącznik nr 6 i nr 7 do Uchwały Senatu nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012 r.) w roku akademickim 2014/2015.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych.

Ocenie poddano 6 losowo wybranych prac etapowych z różnych przedmiotów zaliczonych w roku akademickim 2014/2015. W poddanych ocenie pracach stwierdzono zgodność pytań z efektami kształcenia określonymi dla poszczególnych przedmiotów. Zwraca uwagę brak określenia kryteriów oceny w 4 na 6 poddanych oglądowi przedmiotów oraz brak nazwiska osoby odpowiedzialnej za przeprowadzenie pracy etapowej. Pytania testowe powinny posiadać jednakową liczbę dystryktorów, co najmniej 4.

Szczegółowej ocenie poddano ponadto 6 losowo wybranych prac dyplomowych studentów studiów stacjonarnych i studiów pomostowych spośród prac obronionych w 2013 oraz 2014 roku. Prace spełniały wymagania stawiane pracom licencjackim, a ich tematy były zgodne z efektami kształcenia na kierunku pielęgniarstwo. Wszystkie prace były starannie przygotowane pod względem edytorskim. Spośród 6 ocenianych prac połowa stanowiła studium przypadku chorego. Znakomitą większość pozycji piśmiennictwo stanowią podręczniki; przy przygotowywaniu tego typu prac należałoby w większym stopniu korzystać z prac oryginalnych opublikowanych w czasopismach naukowych. Recenzje prac były rzeczowe, zawierały pisemne uzasadnienia ocen, jednocześnie oceny te były adekwatne do uwag zawartych w recenzji.

Podczas poprzedniej wizytacji nie sformułowano jakichkolwiek uwag dotyczących prac etapowych / dyplomowych studentów kierunku „pielęgniarstwo”.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Efekty kształcenia odnoszą się w sposób prawidłowy do Krajowych Ram Kwalifikacji oraz właściwych standardów kształcenia. Efekty kształcenia są spójne i odnoszą się do studiów o profilu praktycznym umożliwiając nabycie uprawnień do wykonywania zawodu pielęgniarki. Efekty kształcenia zostały studentom udostępnione, także drogą elektroniczną.

2) Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób sprawdzalny i zrozumiały. Studenci rozumieją jakie efekty kształcenia daje im udział w zajęciach z danego przedmiotu.

3) Jednostka stosuje przejrzysty system weryfikacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia. System ten pozwala na weryfikację zarówno wiedzy, umiejętności, jak i kompetencji społecznych uzyskiwanych przez studentów, dzięki stosowaniu różnorodnych metod dydaktycznych. Studenci są odpowiednio poinformowani o konstrukcji systemu oceny efektów kształcenia. Analiza wybranych losowo prac etapowych wykazała w części z nich brak określenia kryteriów oceny w oraz brak nazwisk osób odpowiedzialnych za ich przeprowadzenie. Sugeruje się ponadto, aby pytania testowe posiadały jednakową liczbę dystryktorów (minimum 4). Ocenione prace dyplomowe spełniały wymagania stawiane pracom licencjackim. Zwraca uwagę fakt, iż w ocenianych pracach większość pozycji piśmiennictwo stanowią podręczniki; przy przygotowywaniu tego typu prac należałoby w większym stopniu korzystać z prac oryginalnych opublikowanych w czasopiśmie naukowych.

4) Uczelnia opracowała zasady monitorowania losów zawodowych absolwentów, metodologię oraz ankietę będącą narzędziem badania sondażowego. Przeprowadzenie badania pilotażowego po trzech latach od ukończenia studiów wśród absolwentów kierunku pielęgniarstwo zostało zaplanowane na listopad 2015 roku.

3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

Analiza programu kształcenia wykazała, iż umożliwia on studentom osiągnięcie niemal każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta, pozwalając absolwentowi na uzyskanie właściwych kwalifikacji zawodowych uprawniających do wykonywania zawodu pielęgniarki we wszystkich krajach członkowskich UE.

Programy studiów pierwszego stopnia dla kierunku "pielęgniarstwo" realizowane w roku akademickim **2012/2013**, **2013/2014** oraz **2014/2015** obejmują 6 semestrów, 4810 godzin zajęć dydaktycznych (ECTS 195), w tym 2510 godzin zajęć teoretycznych i 2300 godzin kształcenia praktycznego. Na studiach tych realizowane są moduły w zakresie:

- nauk podstawowych realizowane są w ciągu 480 godzin, którym przydzielono - 20 punktów ECTS,
- nauk społecznych 360 godzin + 120 godzin przeznaczonych na naukę języka angielskiego, przydzielono 22 punkty ECTS,
- podstaw opieki pielęgniarstwa - 1140 godzin, nakład pracy studenta oszacowano na 44 punktów ECTS,
- opieki specjalistycznej - 2620 godzin, 100 punktów ECTS,

W skład powyższego (Nauki w zakresie podstaw opieki pielęgniarstwa oraz w zakresie opieki specjalistycznej) wchodzi m.in. 1100 godz. zajęć praktycznych oraz 1200 godz. praktyk zawodowych. Plan jest zgodny co do liczby realizowanych godzin z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: ...pielęgniarstwa i położnictwa, Dz. U. z dnia 5 czerwca 2012 roku, Poz. 631.

W PWSZ Krośnie na kierunku „pielęgniarstwo” prowadzone są także studia pomostowe na określonych ścieżkach kształcenia:

- Ścieżka A – 2 semestry – 1150 godzin (w tym 160 godzin zajęć praktycznych oraz 590 godzin praktyk zawodowych), dla absolwentów liceów medycznych.
- Ścieżka B – 3 semestry, ogólna liczba godzin wynosi 2410 (w tym 240 godzin zajęć praktycznych oraz 1260 godzin praktyk zawodowych), dla absolwentów dwuletnich medycznych szkół zawodowych.
- Ścieżka C – 2 semestry, ogólna liczba godzin 1984 (w tym 180 godzin zajęć praktycznych oraz 1120 godzin praktyk zawodowych), dla absolwentów 2,5 letnich szkół medycznych.

Plany studiów i programy nauczania na kierunku "pielęgniarstwo" – studia pomostowe są zgodne z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków prowadzenia studiów dla pielęgniarek i położnych, które posiadają świadectwo dojrzałości i ukończyły liceum medyczne lub szkołę policealną, albo szkołę pomaturalną, kształcąca w zawodzie pielęgniarki i położnej.

- ocena czasu trwania kształcenia, prawidłowości doboru treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego przedmiotu/modułu, w tym modułu przedmiotów do wyboru, danego poziomu kwalifikacji. W przypadku wykorzystywania metod i technik kształcenia na odległość ocena czy kształcenie, którego celem jest zdobycie umiejętności praktycznych, odbywa się w warunkach rzeczywistych, z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich i studentów

Program kształcenia na kierunku stacjonarnych i niestacjonarnych studiów pomostowych na kierunku „pielęgniarstwo” realizowany jest z wykorzystaniem różnych form zajęć: wykładów, ćwiczeń, seminariów, zajęć praktycznych i praktyk zawodowych. Dobór treści kształcenia uwzględnia zasady współczesnej dydaktyki, w tym głównie łączenia teorii z praktyką. Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe poprzedzone są zajęciami teoretycznymi umożliwiającymi wykorzystanie wiedzy w działaniu. Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe odbywają się w zakładach opieki zdrowotnej, z którymi Uczelnia podpisała porozumienia. Program kształcenia zawiera wymagane proporcje form zajęć teoretycznych i aktywnych. Czas trwania kształcenia jest prawidłowo określony, podobnie prawidłowo określone są treści kształcenia oraz formy i metody zajęć dydaktycznych – umożliwiają one osiągnięcie założonych efektów kształcenia. Podczas spotkania z ZO studenci potwierdzili realizację różnych form kształcenia zapewniający właściwy dobór przekazywanej wiedzy oraz kształtowanie umiejętności praktycznych dostosowany do treści danego przedmiotu. W ich ocenie zajęcia prowadzone w formie ćwiczeń umożliwiają praktyczne opanowanie wiadomości i umiejętności, niezbędnych do realizacji przyszłych zadań zawodowych.

Zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość nie są w chwili obecnej na wizytowanym kierunku prowadzone.

Zastrzeżenia:

- w nieprawidłowy sposób realizowana jest część zajęć dydaktycznych z zakresu Podstawowej opieki zdrowotnej w placówkach nauczania i wychowania tj. m.in. w Żłobku nr 1 oraz Żłobku nr 2 w Sanoku. W efekcie nie jest możliwe osiągnięcie wszystkich zakładanych z tego przedmiotu efektów kształcenia.
- treści kształcenia z przedmiotów: Patologia, Badania fizykalne oraz Biochemia i biofizyka nie są powiązane z założonymi standardem efektami kształcenia dla tych przedmiotów. Przykładowo w zakresie przedmiotu Patologia zdecydowaną większość zajęć wypełniają treści związane z zaburzeniami endokrynnymi przy jednoczesnym braku treści tak zasadniczych jak związane z nowotworzeniem,

patologiami układu sercowo-naczyniowego, czy schorzeniami nerek. Zaznaczyć należy, iż w zdecydowanej większości przedmiotów treści kształcenia zostały jednak określone w sposób właściwy.

- ocena prawidłowości określenia nakładu pracy i czasu niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia – ogólnych, specyficznych i szczegółowych (dla kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu, modułu przedmiotów i poszczególnych przedmiotów). Ocena zgodności przyjętej punktacji ECTS z przepisami ustalającymi podstawowe wymagania w tym zakresie, w przypadku kształcenia nauczycieli i kierunków, dla których ustalono standardy kształcenia – również zgodności z odpowiednimi standardami. Ocena sposobu wykorzystania możliwości stworzonych przez ten system w indywidualizowaniu procesu kształcenia, w tym poprzez wymianę międzyuczelnianą, międzynarodową;

Szczegółowa analiza przyjętego systemu ECTS wykazała, iż jest on skonstruowany prawidłowo, w pełnej zgodności z właściwym standardem kształcenia, prawidłowo określono nakład pracy i czas niezbędny do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Spełnione są wszystkie wymogi Rozporządzenia MNiSW z dnia 14 września 2011 roku w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta.

Studenci mają możliwość wykorzystywania system punktów ECTS przede wszystkim w ramach rozliczania wyjazdów w związku z zapewnioną przez Wydział mobilnością studentów (program Erasmus).

- ocena prawidłowości: sekwencji przedmiotów i modułów określonej w planie i programie studiów poszczególnych poziomów kwalifikacji;

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci pozytywnie ocenili ułożenie przedmiotów w programie studiów w sposób sekwencyjny, zapewniający na początku studiów naukę przedmiotów podstawowych i wprowadzających oraz zdobycie podstawowych praktycznych umiejętności, a następnie pogłębianie wiedzy i umiejętności w kolejnych semestrach studiów. Analiza planów studiów i programów nauczania potwierdza, iż sekwencja przedmiotów jest prawidłowa i umożliwia osiągnięcie przez studentów założonych efektów kształcenia.

- ocena spójności programu i wymiaru praktyk studenckich, terminu ich realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają, z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. Ocena systemu kontroli i zaliczania praktyk;

Praktyki zawodowe stanowią integralną część procesu kształcenia i podlegają obowiązkowemu zaliczeniu. Program oraz wymiar praktyk w pełni odpowiada określonym na wizytowanym kierunku standardom kształcenia. Kształcenie praktyczne jest realizowane w miejscach wskazanych w standardach kształcenia dla kierunku „pielęgniarstwo”. W ramach kształcenia praktycznego na studiach I stopnia realizowane są efekty kształcenia zawarte w module C i D (podstaw opieki pielęgniarskiej oraz opieki specjalistycznej). Program studiów określa szczegółowe zasady i formy odbywania praktyk, a w szczególności; wymiar godzin, cel praktyk, efekty kształcenia właściwe dla praktyki, metody sprawdzania i oceny efektów kształcenia osiągniętych przez studenta i uzyskane punkty ECTS.

Celem praktyk jest kształtowanie i doskonalenie umiejętności praktycznych, stopniowe zwiększanie odpowiedzialności studenta za opiekę oraz zdobycie doświadczenia niezbędnego w pracy zawodowej. Ich realizacja prowadzona jest w oparciu o regulamin praktyk zawodowych na kierunku pielęgniarstwo. Zajęcia praktyczne są realizowane pod kierunkiem nauczyciela akademickiego, natomiast praktyki zawodowe pod kierunkiem opiekuna z ramienia instytucji. Opiekunem praktyk zawodowych może być pielęgniarka posiadająca aktualne prawo wykonywania zawodu oraz praktyczne doświadczenie zawodowe zbieżne z

rodzajem prowadzonych zajęć. Uczelnia opracowała kryteria doboru opiekuna realizacji praktyk zawodowych na kierunku pielęgniarstwo (ukończone studia wyższe, aktualne prawo wykonywania zawodu pielęgniarki, przygotowanie pedagogiczne, staż pracy w oddziale zgodnym z rodzajem praktyki, specjalizacja zawodowa, kursy kwalifikacyjne, doświadczenie w prowadzeniu praktyk). Nadzór nad realizacją praktyk zawodowych w Instytucie Medycznym sprawuje powołany instytutowy koordynator praktyk zawodowych, który po zapoznaniu się z dokumentacją praktyki - indywidualnym dziennikiem zajęć, konspektami zajęć, opinią opiekuna praktyki, potwierdza prawidłowo odbytą praktykę. W celu pełnej realizacji założonych celów dydaktycznych zajęć praktycznych i praktyk zawodowych oraz zapewnienia optymalnej jakości kształcenia na kierunku pielęgniarstwo preferowane są podmioty lecznicze, które spełniają kryteria zapewniające realizację celów dydaktycznych, tj.: jednostka świadczy szeroki wachlarz usług diagnostycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych oraz cieszy się uznaniem w środowisku; pracownicy realizujący kształcenie praktyczne posiadają wyższe wykształcenie i specjalizację; wieloletnie doświadczenie zawodowe pracowników w dziedzinie pielęgniarstwa; wyposażenie w nowoczesny sprzęt umożliwiający nabywanie umiejętności praktycznych; charakter i zakres świadczeń umożliwia realizację celów kształcenia, doświadczenie w pracy ze studentami; usługi realizowane są zgodnie z obowiązującymi standardami i procedurami medycznymi; w zakładzie są pomieszczenia dydaktyczne; zakład dysponuje zapleczem socjalnym).

Szczegółowe zasady dotyczące realizacji kształcenia praktycznego określa Regulamin studenckich praktyk zawodowych PWSZ im. J. Grodka w Sanoku, stanowiący załącznik do Zarządzenia Rektora nr 24/12 z dnia 13.07.2012r.

Studenci pozytywnie ocenili zasady odbywania praktyk zawodowych. W ich opinii instytutowy opiekun praktyk w kompleksowy sposób udziela studentom niezbędnych informacji o warunkach odbywania praktyk oraz sposobie weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia w czasie praktyk.

- ocena organizacji procesu kształcenia realizowanego w ramach poszczególnych form kształcenia przewidzianych dla danego kierunku, poziomu i profilu studiów w kontekście możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia. Prawidłowość organizacji kształcenia w ZOD, jeżeli taki ośrodek funkcjonuje w ramach jednostki. Ocena prawidłowości doboru form realizacji zajęć dydaktycznych z przedmiotów tworzących moduł praktyczny (zajęcia praktyczne, w tym w środowisku pracy) do założonych efektów kształcenia;

Zajęcia z poszczególnych przedmiotów prowadzone są w formie wykładów, ćwiczeń, zajęć praktycznych i praktyk zawodowych. Ćwiczenia odbywają się w sali ćwiczeniowej, w warunkach symulowanych z wykorzystaniem fantomów i modeli umożliwiających wykształcenie umiejętności przewidzianych w standardzie kształcenia. Zajęcia te przygotowują do zajęć praktycznych, na których studenci utrwalają i doskonalą wiadomości oraz umiejętności przekazane w toku zajęć dydaktycznych na Uczelni. Studenci odbywają zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe w jednostkach ochrony zdrowia w terminach wynikających z harmonogramu praktyk, który jest skorelowany z zajęciami teoretycznymi z poszczególnych przedmiotów. Zajęcia seminaryjne, ćwiczenia oraz zajęcia praktyczne przeprowadzane są z podziałem na małe grupy, co umożliwia realizację treści programowych oraz ocenę osiągniętych efektów przez studenta. Nauczanie przedmiotów z zakresu podstaw opieki pielęgniarstwa i opieki specjalistycznej prowadzą nauczyciele akademicy posiadający prawo wykonywania zawodu pielęgniarki oraz doświadczenie praktyczne. Wykłady z przedmiotów kierunkowych realizowane są przez lekarza klinicystę oraz pielęgniarkę z tytułem co najmniej magistra pielęgniarstwa.

Zajęcia na niestacjonarnych studiach pomostowych odbywają się według uczelnianego kalendarza zjazdowego zatwierdzonego przez Rektora Uczelni i ustalanego na każdy rok akademicki. Zajęcia realizowane są typowo w cyklu zjazdów od piątku do niedzieli.

Organizację procesu kształcenia realizowanego na wizytowanym kierunku studiów należy ocenić jako typową dla tych studiów i umożliwiającą osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, jednocześnie formy realizacji zajęć dydaktycznych należy ocenić jako prawidłowo dobrane w kontekście założonych efektów kształcenia.

- ocena możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych, studentów niepełnosprawnych.

Regulacje dotyczące indywidualizacji kształcenia zawiera Regulamin studiów oraz Uchwała Senatu w sprawie określenia zasad studiowania według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia oraz indywidualnej organizacji zajęć. Indywidualna Organizacja Zajęć (IOZ) przewiduje możliwość zmiany w organizacji zajęć i sposobu ich zaliczenia w semestrze. Udzielana jest studentom studiującym na dwóch kierunkach lub w sytuacjach indywidualnych, gdy student z powodu szczególnej sytuacji nie może realizować zajęć w zwykłym trybie. Natomiast zgoda Rektora na studia według Indywidualnego Planu Studiów i Programu Kształcenia (IPS) przyznawana jest studentom wykazującym wybitne uzdolnienia i udokumentowane osiągnięcia w zakresie studiowanego kierunku, po zaliczeniu co najmniej pierwszego roku studiów oraz osiągnięciu średniej ocen nie niższej niż 4,5. IPS może obejmować zmiany przedmiotów wpisanych w program kształcenia studenta, formy ich zaliczenia. Podczas spotkania z ZO PKA studenci wyrazili opinię o znajomości form indywidualizacji procesu kształcenia oferowanych przez Uczelnię. Na podstawie przedstawionej dokumentacji odnotowuje się przyznanie IOZ czterem studentom kierunku pielęgniarstwo, żaden student nie ubiegał się o przyznanie IPS.

Zgodnie z Regulaminem studiów student niepełnosprawny ma prawo do dostosowania organizacji i właściwej realizacji procesu dydaktycznego do jego szczególnych potrzeb, w tym dostosowania warunków odbywania studiów do rodzaju niepełnosprawności. Rozwiązania w zakresie indywidualizacji studentów niepełnosprawnych obejmują prawo m.in. do: dodatkowych indywidualnych zajęć z przedmiotów, studiowania według indywidualnej organizacji zajęć, dostosowania zajęć z wychowania fizycznego do jego niepełnosprawności, dodatkowych kursów języków obcych, szkoleń, nieodpłatnego kopiowania notatek i innych materiałów dydaktycznych. W Uczelni działa pełnomocnik Rektora ds. studentów niepełnosprawnych. Liczba osób niepełnosprawnych na kierunku „pielęgniarstwo” w latach 2012-2015 wynosiła 10 osób, jednak rodzaj niepełnosprawności nie wymagał stosowania szczególnej indywidualizacji procesu kształcenia.

Analiza planów studiów, programów nauczania, regulaminów studiów i egzaminu dyplomowego, a także analiza dokumentacji studiów wykazuje, iż zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy, metody dydaktyczne oraz założona sekwencja przedmiotów tworzą spójną całość.

W ramach wizytacji przeprowadzonej przez PKA w roku 2009 zalecono:

1. realizację zajęć z podstawowej opieki zdrowotnej na studiach 6-semesteralnych nie wcześniej niż na roku drugim.
2. rozważenie wprowadzenia na studiach „pomostowych” przedmiotów: „język obcy” oraz „zakażenia szpitalne”, „język migowy” lub „promocja zdrowia psychicznego” (jako przedmiot do wyboru), a także dokonanie zmiany nazw przedmiotów: „metodologia i

seminarium licencjackie” na „badania w pielęgniarstwie”, „promocja zdrowia i edukacja zdrowotna” na „promocja zdrowia”, „anestezjologia i intensywne terapię i pielęgniarstwo w anestezjologii i intensywnej opiece medycznej” na „anestezjologia i pielęgniarstwo w zagrożeniu życia” „rozwój pielęgniarstwa z etyką zawodu” na „filozofia i etyka zawodu pielęgniarki” (ewentualnie z wprowadzeniem dodatkowo przedmiotu „podstawy pielęgniarstwa”),

3. uzupełnienie programów nauczania o stosowane metody dydaktyczne oraz nabywane umiejętności i kompetencje, natomiast w przypadku zajęć teoretycznych z przedmiotów kierunkowych realizowanych w formie części klinicznej i pielęgniarstwa opracować osobne treści programowe dla obu tych części,

4. dostosowanie liczebność grup studenckich realizujących zajęcia praktyczne w placówkach ochrony zdrowia do wytycznych KRASzM.

W Uczelni przeprowadziła zalecane działania naprawcze, które wyeliminowały zgłoszone zastrzeżenia. I tak:

Ad.1. Zajęcia z podstawowej opieki zdrowotnej na studiach stacjonarnych realizowane są obecnie na III roku (w semestrze V i VI),

Ad. 2. na studiach pomostowych dla pielęgniarzek przedmioty do wyboru stanowią: promocja zdrowia psychicznego, zakażenia szpitalne, język migowy; na studiach pomostowych dla pielęgniarzek dokonano zmian nazw niektórych przedmiotów, tj.: „metodologia i seminarium licencjackie” na „badania w pielęgniarstwie”, „promocja zdrowia i edukacja zdrowotna” na „promocję zdrowia”, „anestezjologia i intensywne terapię i pielęgniarstwo w anestezjologii i intensywnej opiece medycznej” na „anestezjologię i pielęgniarstwo w zagrożeniu życia”, „rozwój pielęgniarstwa z etyką zawodu” na „filozofia i etyka zawodu pielęgniarki”; dodatkowo na studiach pomostowych dla pielęgniarzek wprowadzono przedmiot - „podstawy pielęgniarstwa” w formie wykładów w wymiarze: ścieżka A - 15 godz., ścieżka C -70 godz., ścieżka D -29 godz.

Ad. 3. Uzupełniono programy nauczania w zalecany sposób, w tym dokonano podziału tematów zajęć realizowanych w formie wykładów na część kliniczną i część pielęgniarstwa,

Ad. 4. Zajęcia praktyczne realizowane są w zmniejszonych w sposób prawidłowy grupach studenckich.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Realizowany program kształcenia pomimo pewnych uwag praktycznie w pełni umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia, a także uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta oraz spełnienie wymagań określonych w standardach kształcenia na kierunku "pielęgniarstwo", pozwalając absolwentowi na uzyskanie właściwych kwalifikacji zawodowych. Dobór treści kształcenia oraz form zajęć dydaktycznych umożliwia osiągnięcie niemal wszystkich efektów kształcenia określonych dla poszczególnych przedmiotów/modułów. Dobór treści kształcenia uwzględnia zasady współczesnej dydaktyki, w tym głównie istotną łączącą teorię z praktyką. Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe poprzedzone są zajęciami teoretycznymi umożliwiającymi wykorzystanie wiedzy w działaniu. Metody dydaktyczne wskazane w sylabusach do każdego przedmiotu umożliwiają aktywny udział studenta w zajęciach i są dostosowane do określonych efektów kształcenia. Studenci mają zapewnioną możliwość indywidualizacji procesu kształcenia.

Zastrzeżenia:

- w nieprawidłowy sposób realizowana jest część zajęć dydaktycznych z zakresu przedmiotu Podstawowa opieka zdrowotna w placówkach nauczania i wychowania tj. m.in. w Żłobku nr 1 oraz Żłobku nr 2 w Sanoku. W efekcie nie jest możliwe osiągnięcie wszystkich zakładanych dla tego przedmiotu efektów kształcenia.
- treści kształcenia z przedmiotów: Patologia, Badania fizykalne oraz Biochemia i biofizyka nie są powiązane z założonymi standardem efektami kształcenia dla tych przedmiotów. Przykładowo w zakresie przedmiotu Patologia zdecydowaną większość zajęć wypełniają treści związane z zaburzeniami endokrynnymi przy jednoczesnym braku treści tak zasadniczych jak związane z nowotworzeniem, patologiami układu sercowo-naczyniowego, czy schorzeniami nerek.

2) Analiza planów studiów, programów nauczania, regulaminów studiów i egzaminu dyplomowego, a także analiza dokumentacji studiów wykazuje, iż treści programowe, formy, metody dydaktyczne oraz założona sekwencja przedmiotów tworzą spójną całość i umożliwiają osiągnięcie założonych efektów kształcenia oraz uzyskanie wymaganej struktury kwalifikacji.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zrealizowania celów edukacyjnych programu studiów

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicki realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicki.

Struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów oraz ich liczba umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Wszyscy nauczyciele akademicki tworzący minimum kadrowe (8 osób), a także w zdecydowanej większości przypadków nauczyciele uzupełniający to minimum (68 osób) to lekarze oraz pielęgniarki posiadające duże doświadczenie zawodowe. Wśród licznej grupy pielęgniarek odpowiedzialnych za realizację praktyk zawodowych pojedyncze osoby pomimo odpowiedniego doświadczenia zawodowego (osoby zatrudnione na stanowiskach pielęgniarek oddziałowych czy też legitymujące się odpowiednimi specjalizacjami) posiadają jedynie wykształcenie średnie zawodowe.

- Ocena czy w minimum kadrowym są reprezentanci każdego obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów oraz czy obejmuje ono reprezentantów dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

- Jednoznaczna ocena spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów.

Uczelnia zgłosiła do minimum kadrowego 3 samodzielnych nauczycieli akademickich i 3 doktorów oraz 2 osoby z tytułem zawodowym magistra. Skład minimum kadrowego odpowiada wymaganiom określonym w § 14 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 poz. 1370), „minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na kierunkach „pielęgniarstwo” i „położnictwo” stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej czterech nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora, reprezentujących specjalności z zakresu nauk medycznych i posiadających doświadczenie

zawodowe zdobyte poza Uczelnią”. Spełnione są także zapisy § 13 pkt. 1 powyższego rozporządzenia, tj.: „nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w uczelni nie później niż od początku semestru studiów” a także § 13 pkt. 2, tj.: nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia. Zgodnie z wymogami art. 9a ust. 1 ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.) nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe zatrudnieni są w pełnym wymiarze czasu pracy.

Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.).

W teczkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy.

W minimum kadrowym znajdują się reprezentanci obszaru wiedzy z nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej, co odpowiada obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów i odnosi się w sposób prawidłowy do efektów kształcenia. Do minimum kadrowego zaliczono wszystkich 3 samodzielnych pracowników naukowych, 3 osoby ze stopniem naukowym doktora oraz 2 osoby z tytułem zawodowym magistra.

Na podstawie powyższego należy stwierdzić, iż wymagania formalne dotyczące minimum kadrowego są w pełni spełnione.

Uczelnia posiada stabilny skład minimum kadrowego praktycznie niezmienny od czasu ostatniej oceny PKA na kierunku „pielęgniarstwo”. W grupie trzech samodzielnych nauczycieli akademickich nieprzerwanie zatrudnione i zaliczone do minimum kadrowego są dwie osoby, zaś w grupie nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora zatrudnione i zaliczone do tego minimum przez ten okres czasu są trzy osoby. Obecnie do minimum kadrowego są zgłoszone dodatkowo dwie osoby posiadające tytuł zawodowy magistra.

- Ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiącymi minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów.

Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku spełnia wymagania § 17 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014, poz. 1370) i wynosi ok. 1:27 (wymagana relacja 1:60).

- Ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość: ocena przygotowania nauczycieli akademickich do realizacji zajęć dydaktycznych w tej formie.

Przedmioty przyporządkowane są prowadzącym w większości przypadków w sposób prawidłowy, zgodnie z posiadanymi przez nich kwalifikacjami, w tym z zachowaniem zasady, iż zajęcia praktyczne prowadzi pielęgniarki posiadające doświadczenie zawodowe zgodne z przedmiotem i/lub mające odpowiednią specjalizację. Wyjątki dotyczą sytuacji powierzenia realizacji zajęć praktycznych z pielęgniarstwa psychiatrycznego (1 przypadek), pielęgniarstwa chirurgicznego (1 przypadek) oraz Podstawowej opieki zdrowotnej (3 przypadki) osobom nie posiadającym odpowiedniego doświadczenia zawodowego w tym kierunku.

Załącznik nr 6 Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.

Ogólna ocena hospitowanych zajęć dydaktycznych.

Hospitacji zostało poddanych pięć zajęć dydaktycznych, w tym: 1 wykład oraz 4 zajęcia przeprowadzane w ramach praktyk zawodowych (Szpital Specjalistyczny w Sanoku oraz Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy im. św. Brata Alberta w Sanoku). Wszystkie zajęcia były prowadzone zgodnie z przedstawionym Zespołowi oceniającemu harmonogramem, w grupach zgodnych liczbowo z deklarowanymi, zgodnie z obowiązującymi standardami i widocznym dużym zaangażowaniem kadry dydaktycznej. Zastrzeżenia dotyczyły jedynie jednych zajęć dydaktycznych (wykład), gdzie pomimo widocznego dużego zaangażowania prowadzącego zwracał uwagę niezrozumiały język jakim się on posługiwał (obcokrajowiec).

3). Ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów:

- procedur i kryteriów doboru oraz weryfikacji kadry dydaktycznej ocenianego kierunku studiów, ich przejrzystości i upowszechnienia;

Podstawowym kryterium doboru kadry dydaktycznej prowadzącej zajęcia na wizytowanym kierunku jest doświadczenie zawodowe (lekarze oraz pielęgniarki legitymujące się właściwymi dla prowadzonych przedmiotów specjalizacjami medycznymi), jak również posiadany dorobek naukowy. Okresowa ocena nauczycieli akademickich dokonywana jest co 2 lata przez Komisję ds. Oceny Nauczycieli na podstawie kwestionariusza oceny odpowiednio dla pracownika samodzielnego lub niesamodzielnego wypełnionego przez ocenianego pracownika i potwierdzonego przez dyrektora instytutu. Kwestionariusz oceny obejmuje m.in. ocenę działalności dydaktycznej (w tym poziom prowadzonych zajęć dydaktycznych – wyniki ankiet studenckich oraz wyniki hospitacji) oraz ocenę działalności organizacyjnej.

- systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, w tym poprzez zapewnienie warunków do rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych (urlopy naukowe, stypendia, staże, wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą), oraz ocena jego efektywności.

Rozwój kadry naukowo – dydaktycznej reguluje Uchwała Senatu PWSZ im. J. Grodka w Sanoku nr 47/V/13 z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie określenia zakresu i zasad finansowania rozwoju kadry naukowej i prac badawczych prowadzonych przez nauczycieli akademickich. Uczelnia wspiera rozwój kadry naukowo – dydaktycznej i działalności naukowej – badawczej bezpośrednio związanej z procesem dydaktycznym poprzez następujące działania: finansowanie/dofinansowanie publikacji, finansowanie artykułów naukowych w Zeszytach Naukowych Uczelni, finansowanie/dofinansowanie konferencji, sympozjów, seminariów, warsztatów, dofinansowanie udziału w wyjazdowych konferencjach, seminariach, sympozjach, warsztatach naukowych oraz dotowanie przewodu doktorskiego lub postępowania habilitacyjnego pracowników (stypendium doktorskiego lub habilitacyjnego).

- opinie prezentowane przez nauczycieli akademickich podczas spotkania z zespołem oceniającym, perspektywy rozwoju kierunku i ograniczenia.

Spotkanie z nauczycielami akademickimi realizującymi zajęcia dydaktyczne rozpoczęło od poinformowania o celu przeprowadzanej wizytacji. Na prośbę Zespołu oceniającego, nie uczestniczyli w spotkaniu przedstawiciele Władz PWSZ. Grono pedagogiczne reprezentowane było przez 13 osób. W trakcie spotkania podkreślano, iż Uczelnia posiada bardzo dobrą bazę dydaktyczną, zwracano także uwagę na dobrą współpracę z placówkami ochrony zdrowia, w których realizowane są zajęcia dydaktyczne. Kadra oceniała organizację pracy Uczelni jako bardzo dobrą, podkreślano także bardzo przyjazną atmosferę panującą w Uczelni. Obecni na spotkaniu potwierdzili fakt hospitacji zajęć dydaktycznych, mają oni także świadomość funkcjonowania systemu anonimowych ankiet studenckich. Żadnych zastrzeżeń kadra dydaktyczna nie sformułowała.

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia zwrócono uwagę na fakt powierzenia w kilku przypadkach prowadzenia zajęć dydaktycznych osobom nieposiadającym właściwych do tego kwalifikacji (dot. przedmiotów: Położnictwo, ginekologia i pielęgniarstwo położniczo – ginekologiczne, Chirurgia i pielęgniarstwo chirurgiczne, Psychiatria i pielęgniarstwo psychiatryczne, Choroby wewnętrzne i pielęgniarstwo internistyczne, Geriatria i pielęgniarstwo geriatryczne, Rehabilitacja i pielęgnowanie niepełnosprawnych, Pediatria i pielęgniarstwo pediatryczne, Fizjologia, Farmakologia). Uczelnia przeprowadziła działania naprawcze, które wyeliminowały zgłoszone zastrzeżenia, jednocześnie jednak nie ustrzegła się kilku nowych błędów przy powierzaniu prowadzenia innych zajęć dydaktycznych (uwagi zawarte w punktach 1 oraz 2).

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Struktura kwalifikacji osób prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów oraz ich liczba umożliwiają osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia. Zaleca się, aby jednym z kryteriów powierzania nadzoru nad realizacją praktyk zawodowych był minimum tytuł zawodowy licencjata pielęgniarstwa (pojedyncze przypadki, gdy osoby będące opiekunami praktyk zawodowych posiadają wykształcenie jedynie średnie zawodowe), zaś jednym z kryteriów powierzania prowadzenia zajęć dydaktycznych była biegła znajomość języka polskiego.

2) Wymagania dotyczące minimum kadrowego są w pełni spełnione. Przedmioty przyporządkowano w zdecydowanej większości przypadków osobom prowadzącym w sposób prawidłowy, zgodnie z posiadanymi przez te osoby kwalifikacjami. Wyjątki dotyczą sytuacji powierzenia realizacji zajęć praktycznych z pielęgniarstwa psychiatrycznego (1 przypadek), pielęgniarstwa chirurgicznego (1 przypadek) oraz Podstawowej opieki zdrowotnej (3 przypadki) osobom nie posiadającym odpowiedniego doświadczenia zawodowego w tym kierunku.

3) Procedury i kryteria doboru oraz weryfikacji kadry dydaktycznej oceniane są jako prawidłowe. Uczelnia wypracowała system wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej. Szczególną pozytywną uwagę zwraca stabilność kadry dydaktycznej – praktyczny brak zmian w zakresie minimum kadrowego od czasu przeprowadzonej oceny jakości kształcenia w 2009 r.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Siedzibę PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku stanowią obiekty zlokalizowane w kompleksie położonym przy ulicy Mickiewicza 21 (sześć budynków pokoszarowych A-F o całkowitej powierzchni użytkowej 7187,53 m²) oraz budynku przy ulicy Reymonta 6. Instytut Medyczny mieści się w budynku B (wyremontowanym i przekazanym Uczelni w formie aktu notarialnego przez lokalny samorząd z chwilą uruchomienia PWSZ w 2001 roku), gdzie znajdują się trzy sale wykładowe mieszczące po około 100 osób i trzy sale seminaryjne mieszczące po 30 osób (powierzchnia użytkowa budynku 1580 m²). Sale wykładowe i sale seminaryjne wyposażone są w projektory multimedialne, tablice i ekrany projekcyjne. W budynku A zlokalizowany jest bufet studencki, na terenie Uczelni znajdują się automaty do ciepłych i zimnych napoi oraz punkt kserograficzny.

Zajęcia ćwiczeniowe odbywają się w 3 pracowniach umiejętności pielęgniarских, pracowni anatomii i fizjologii, pracowni biochemii i mikrobiologii oraz w 2 pracowniach ratownictwa medycznego. Na wyposażeniu pracowni umiejętności pielęgniarских oraz pracowni ratownictwa medycznego znajdują się m.in. fantomy: (osoby dorosłej, dziecka, noworodka, do resuscytacji krążeniowo – oddechowej, symulacji porodu, symulacji zadławień, badań fizykalnych, samobadania piersi., zestaw do symulacji ran), modele do nakłuć żylnych, iniekcji domięśniowych, iniekcji podskórnych, iniekcji śródskórnych, pompy infuzyjne, sprzęt do resuscytacji krążeniowo – oddechowej (aparaty Ambu, defibrylator z kardiomonitorem), zestawy sprzętu do zabiegów higienicznych, diagnostycznych (aparaty EKG, ciśnieniomierze: zegarowe, elektroniczne, automatyczne i półautomatyczne, słuchawki lekarskie, tablice Snellena dla dorosłych i dla dzieci, mata pomiarowa dla niemowląt, zestawy do pomiaru temperatury ciała, detektor tętna płodu, miernik BMI, pulsoksymetr, otoskop światłowodowy, młotek neurologiczny), zestawy do: zgłębnikowania żołądka i dwunastnicy, nakłuć jam ciała (otrzewnej, opłucnej) i pobierania szpiku kostnego, pobierania materiału do badań laboratoryjnych, cewnikowania pęcherza moczowego, lewatywy oczyszczającej, zabiegów przeciwwzapalnych, sprzęt do zabiegów leczniczych (inhalatory ultradźwiękowe, inhalatory dla dzieci, aparaty do ćwiczeń oddechowych i tlenoterapii, ssaki, zestawy do rozkładania i rozdawania leków, materiały opatrunkowe, zestawy podstawowych narzędzi chirurgicznych, ponadto łóżka szpitalne (zwykłe, ortopedyczne, Egertona, łóżeczka dziecięce, niemowlęce, noworodkowe w tym rehabilitacyjne), materace przeciwodleżynowe, szafki przyłóżkowe, stoliki zabiegowe, wózki inwalidzkie, balkoniki, nosze transportowe itd.

PWSZ w Sanoku posiada 9 pracowni komputerowych, wyposażonych w 125 stanowisk dla studentów oraz 6 stanowisk dla nauczycieli. W celu ułatwienia studentom PWSZ dostępu do Internetu wykonano na terenie Uczelni dwa punkty typu HOTSPOT oraz zainstalowano pięć kiosków internetowych. Studenci pozytywnie ocenili dostęp do sieci internetowej na terenie Uczelni. Zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się w Szkole Podstawowej nr 4 w Sanoku przy ulicy Sądowej 12 na podstawie zawartego porozumienia. Placówka ta dysponuje kompleksem sportowym w skład, którego wchodzi dwie hale sportowe, boiska przyszkolne oraz stadion sportowy. Dzięki zakończeniu przedsięwzięcia inwestycyjnego „Przebudowa i rozbudowa kompleksu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku o centrum sportowo – dydaktyczne” od października 2015 roku zajęcia z wychowania fizycznego będą odbywać się na terenie Uczelni w nowo wybudowanym obiekcie, w którym znajdować się będzie pełnowymiarowa hala sportowa oraz sala gimnastyczna, siłownia i sauna.

Baza dydaktyczna dostosowana jest do specyfiki ocenianego kierunku studiów i zapewnia pełną realizację standardów kształcenia: liczba i powierzchnia sal wykładowych, seminaryjnych, ćwiczeniowych, pracowni specjalistycznych i komputerowych jest dostosowana do liczby studentów, jednocześnie pomieszczenia dydaktyczne wyposażone są

w odpowiadający współczesnym wymogom sprzęt audiowizualny, zaś pracownie komputerowe w sprzęt komputerowy z odpowiednim oprogramowaniem. Pomoce dydaktyczne stanowiące wyposażenie pracowni umiejętności pielęgniarskich, odpowiadają potrzebom kształcenia, zapewniając wysoką jakość kształcenia na kierunku "pielęgniarstwo", tym samym umożliwiając kształcenie umiejętności zawodowych na optymalnym poziomie. Liczba stanowisk pracy w pracowniach stwarza możliwości wielokrotnego powtórzenia ćwiczenia każdemu studentowi. Ogólna ocena pracowni jest bardzo wysoka.

Biblioteka PWSZ w Sanoku zajmuje skrzydło w budynku F i obejmuje następujące pomieszczenia: wypożyczalnię, magazyn oraz czytelnię. Księgozbiór biblioteki liczy ponad 18 tys. woluminów oraz ponad 700 książek w wersjach elektronicznych dostępnych na platformie Libra Ibuk.pl ponadto pozycje zbiorów audiowizualnych, zbiory kartograficzne. Biblioteka prenumeruje około 50 tytułów czasopism. Biblioteka wyposażona jest w system Informatycznej Obsługi Biblioteki SOWA. W czytelni znajduje się 12 stanowisk komputerowych, na każdym z nich można korzystać z bezpośredniego dostępu do katalogu Biblioteki i bezpłatnego dostępu do Internetu, biblioteki pełnotekstowej Libra Ibuk oraz baz m.in. Wiley Online Library, Scopus i PubMed. Studenci zasadniczo pozytywnie ocenili księgozbiór literatury przeznaczonej dla kierunku „pielęgniarstwo”. W ich ocenie literatura wskazywana przez nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia jest dostępna w zbiorach bibliotecznych Uczelni, zwraca jednak uwagę często niewystarczająca liczba egzemplarzy poszczególnych pozycji podręczników (istotne w odniesieniu do dużej liczby osób studiujących „pielęgniarstwo”). Zaleca się systematyczne doposażanie posiadanego księgozbioru.

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż w Uczelni działa system biblioteczno-informacyjny zapewniający studentom dostęp do podstawowych książek, skryptów, czasopism krajowych i zagranicznych, także z możliwością dostępu do specjalistycznych baz danych. Biblioteka i czytelnia otwarte są w dniach i godzinach dostosowanych do potrzeb studentów zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, liczba miejsc w czytelni jest dostosowana do liczby studentów, podobnie liczba komputerów z dostępem do Internetu.

Kształcenie praktyczne realizowane jest w zakładach opieki zdrowotnej oraz w placówkach nauczania i wychowania, z którymi Uczelnia posiada podpisane porozumienia o współpracy. W przypadku gdy student chciałby realizować praktykę zawodową w placówce, z którą Uczelnia nie posiada stałej umowy zawierane jest porozumienie indywidualne na czas odbywania praktyki. Studenci wyrazili pozytywne opinie o miejscach w których realizują obowiązkowe praktyki zawodowe, w ocenie studentów odbywane praktyki umożliwiają rozwój i nabycie umiejętności praktycznych. Najważniejszym podmiotem, w którym prowadzona jest praktyczna nauka zawodu jest Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Sanoku. Bazę kształcenia praktycznego tworzą także Szpital Specjalistyczny Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie, Specjalistyczny Psychiatryczny Zespół Opieki Zdrowotnej im. prof. A. Kempiańskiego w Jarosławiu, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. św. Brata Alberta w Sanoku, Centrum Medyczne w Łąncucie, Samodzielny Publiczny Miejski Zespół Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Sanoku, Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Lesku, Żłobek Samorządowy nr 1 i nr 2 w Sanoku oraz Samorządowe Przedszkole nr 3 w Sanoku. W podsumowaniu należy stwierdzić, że Uczelnia na podstawie zawartych umów zapewnia właściwe ze względu na cele kształcenia zaplecze do realizacji zadań klinicznych w zakładach opieki zdrowotnej oraz jednostkach lecznictwa otwartego.

- ocena spójności planowanego rozwoju ocenianego kierunku z rozwojem infrastruktury, w której prowadzone jest kształcenie na tym kierunku. Ocena polityki finansowej uczelni i jednostki w tym zakresie (planowane nakłady na utrzymanie i doskonalenia infrastruktury);

Infrastruktura dydaktyczna Uczelni w odniesieniu do kierunku „pielęgniarstwo” systematycznie się rozwija, w tym w zakresie doposażenia pracowni w nowoczesny sprzęt specjalistyczny.

Budynek Instytutu Medycznego nie jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. dostosowanie wind, podjazdów, toalet). Studenci niepełnosprawni mają możliwość korzystania w Bibliotece z 2 odrębnych stanowisk internetowych wyposażonych w laptopy dostosowane do potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wyrazili pozytywne opinie o bazie dydaktycznej Uczelni, która w ich ocenie zapewnia komfortowe warunki studiowania. Zdaniem studentów Uczelnia posiada wyposażenie w sprzęt specjalistyczny niezbędny do realizacji programu nauczania na kierunku „pielęgniarstwo”.

- w przypadku kolejnej oceny jakości kształcenia na danym kierunku studiów należy ocenić dokonane zmiany, odnieść się do stopnia realizacji zaleceń sformułowanych poprzednio, efektów działań naprawczych, a także ocenić wpływ zmian infrastruktury na możliwość osiągnięcia założonych efektów kształcenia i jego jakość.

Podczas poprzedniej wizytacji zalecono doposażenie pracowni umiejętności pielęgniarskich o pomoce dydaktyczne ułatwiające realizację przedmiotu „badanie fizykalne” w warunkach symulowanych, sugerowano również doposażenie pracowni anatomiczno-fizjologicznej o programy komputerowe umożliwiające wykorzystanie wizualizacji trójwymiarowej. W ramach działań naprawczych zakupiono fantom do badań fizykalnych umożliwiających realizację efektów kształcenia z przedmiotu Badanie fizykalne (fantom jest na wyposażeniu pracowni umiejętności pielęgniarskich) ponadto doposażono pracownię anatomiczno – fizjologiczną w laptop wraz z oprogramowaniem , umożliwiającą studentom wykorzystanie wizualizacji trójwymiarowej w nauce przedmiotów anatomia i fizjologia. Ponadto zgodnie z zalecaniem Uczelnia umożliwiła studentom korzystanie w bibliotece/czytelnicy ze specjalistycznych internetowych medycznych baz danych, a w dalszym ciągu jednak wymaga uzupełnienia księgozbioru bibliotecznego o dodatkowe egzemplarze poszczególnych pozycji literatury.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego: Uczelnia posiada bazę materialną niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo”. Budynek Instytutu Medycznego nie jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Studenci pozytywnie oceniają infrastrukturę Uczelni. Zaleca się systematyczne doposażanie posiadanego księgozbioru.

6.Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

PWSZ w Sanoku jako Uczelnia kształcąca na studiach tylko pierwszego stopnia nie ma obowiązku prowadzenia badań naukowych, jednak kadra naukowo-dydaktyczna Zakładu Pielęgniarstwa jest zaangażowana, choć w ograniczonym zakresie, w prowadzenie działalności naukowej. Powstałe prace badawcze dotyczą głównie problematyki

uwarunkowań zdrowia i choroby oraz merytorycznych założeń wykonywania zawodu pielęgniarki / pielęgniarza. Zakład Pielęgniarstwa organizuje ponadto cykliczne konferencje naukowo-szkoleniowe związane z tematyką onkologiczną. Na działalność naukową i prowadzenie badań oraz rozwój naukowy nauczyciele otrzymują dofinansowanie w postaci m.in. stypendiów doktoranckich, zwrotu kosztów za udział w konferencjach.

Studenci kierunku „pielęgniarstwo” mogą rozwijać swoje zainteresowania zawodowe i naukowe poprzez działalność w Studenckim Kole Naukowym Pielęgniarek. Główne obszary pracy koła skupiają się na pogłębianiu wiedzy i zainteresowań oraz prowadzeniu badań naukowych w pielęgniarstwie, samodzielności w poszukiwaniu wiedzy oraz kształtowaniu postawy i więzi z zawodem. W Instytucie Medycznym cyklicznie organizowane są studenckie konferencje naukowo – szkoleniowe. Na podstawie przedstawionej dokumentacji można stwierdzić, iż członkowie koła uczestniczą czynnie w konferencjach studenckich kół naukowych prezentując wyniki własnych badań. Ponadto uczestniczą w warsztatach naukowych i szkoleniach mających na celu podnoszenie wiedzy z zakresu metodologii prowadzenia badań naukowych. Studenci pozytywnie oceniają wsparcie ze strony Uczelni, dotyczące opieki naukowej ze strony powołanego opiekuna, który sprawuje nadzór merytoryczny nad działalnością koła. Na podstawie dokumentacji przedstawionej podczas wizytacji należy stwierdzić, iż na działalność naukową i prowadzenie badań oraz rozwój naukowy studenci otrzymują corocznie dofinansowanie zgodnie z uchwałą Senatu w sprawie zatwierdzenia limitu wydatków związanych z: a) działalnością dydaktyczną studentów poszczególnych kierunków i specjalności oraz kwotą dofinansowania pomocy dydaktycznych do prac inżynierskich na kierunkach MiBM oraz rolnictwo; b) działalnością studenckich kół naukowych i kół zainteresowań, w tym koła Klub Uczelniany AZS; c) działalnością samorządu studenckiego. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci wyrazili pozytywne opinie dotyczące stwarzanych przez Uczelnię możliwości rozwoju naukowego.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego³ – nie podlega ocenie.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego: w związku z prowadzeniem ocenianego kierunku studiów tylko na poziomie I stopnia, działalność naukowa i jej wpływ na dydaktykę nie są oceniane (prowadzenie badań naukowych nie jest wymagane).

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

Szczegółowe warunki przebiegu procesu rekrutacji określa Uchwała nr 42/V/13 w sprawie określenia trybu i warunków rekrutacji na rok akademicki 2015/2015. Studia na kierunku „pielęgniarstwo” prowadzone są w ramach limitów przyjęć ustalonych przez Senat. Na studiach stacjonarnych limit przyjęć wynosił 45 osób, natomiast dla niestacjonarnych – 60 osób. Uchwała określa warunki i tryb przyjęć obywateli polskich oraz obcokrajowców na zasadach obowiązujących obywateli Polski oraz na zasadach nieobowiązujących obywateli Polski. Na podstawie przeprowadzonej analizy przepisów dotyczących zasad rekrutacji należy stwierdzić, iż nie zawierają one uregulowań dyskryminujących jakąkolwiek grupę kandydatów.

Przyjęcie kandydata na pierwszy rok studiów następuje w wyniku przeprowadzonego postępowania rekrutacyjnego. Na kierunku „pielęgniarstwo” w postępowaniu rekrutacyjnym brane były pod uwagę wyniki z przedmiotów biologia lub chemia oraz języka obcego nowożytnego. Uchwała Senatu nr 42/V/13 w §5 określa, iż podstawę zakwalifikowania do przyjęcia na pierwszy rok studiów stacjonarnych stanowią

uzyskane przez kandydata wyniki procentowe na świadectwie dojrzałości lub, w przypadku braku na świadectwie dojrzałości wyników z przedmiotów wymaganych, uwzględniane są oceny ze świadectwa ukończenia szkoły z określonych przedmiotów.

Rekrutacja na studia niestacjonarne skierowana jest do absolwentów pięcioletnich liceów medycznych, absolwentów dwuletnich szkół zawodowych lub absolwentów dwuipółletnich medycznych szkół zawodowych. Zakwalifikowanie kandydatów po spełnieniu przez nich wymagań formalnych odbywa się na podstawie złożonego kompletu dokumentów. Uczelnia zapewnia kompletność, dostępność i aktualność informacji o ofercie dydaktycznej oraz zasadach rekrutacji.

Na stronie internetowej publikowane są dane o trybie rekrutacji, poziomach i formach studiów. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci wyrazili pozytywne opinie dotyczące przebiegu rekrutacji na kierunku „pielęgniarstwo”, w ich ocenie publikowane informacje zapewniają powszechny dostęp do oferty dydaktycznej Uczelni.

2). Ocena czy system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane.

Zaliczanie przez studentów kolejnych semestrów odbywa się na zasadach określonych w Regulaminie studiów. Punkty ECTS są przypisywane za zaliczenie każdego z przedmiotów kształcenia oraz praktyk przewidzianych w planie studiów. Warunkiem ich przyznania jest spełnienie przez studenta wymagań dotyczących uzyskania zakładanych efektów kształcenia potwierdzonych zaliczeniem zajęć. Minimalna liczba punktów przewidziana na rok akademicki wynosi 60, w tym dla semestru 30 punktów ECTS. Warunkiem uzyskania wpisu na następny semestr lub rok jest uzyskanie liczby punktów wynikającej z planu studiów i programu kształcenia. Okresem rozliczeniowym dla studentów jest semestr. Podstawę do zaliczenia zajęć dydaktycznych stanowi aktywność na zajęciach, pozytywne wyniki bieżących kontroli wiadomości oraz oceny z prac przewidzianych w programie kształcenia np. sprawdziany, testy. Szczegółowe kryteria oceny zawarte są w sylabusie przedmiotu, z uwzględnieniem formy i warunków zaliczenia poszczególnych zajęć wchodzących w zakres danego przedmiotu. W opinii studentów zasady systemu oceniania są określone w sposób przejrzysty i w pełni zrozumiały. Informacje o uzyskanych ocenach z zaliczeń i egzaminów przekazywane są przez system elektroniczny oraz podawane na zajęciach. Studenci mają możliwość wglądu do sposobu oceniania prac pisemnych. Zdaniem studentów wprowadzone zasady oceniania oparte są na standardowych wymaganiach obowiązujących wszystkich studentów jednakowo, zapewniając jednocześnie transparentność oraz pełen obiektywizm formułowania ocen. Podczas rozmów ze studentami przeprowadzonych przez Zespół Oceniający PKA studenci wykazali się znajomością podstawowej wiedzy na temat Europejskiego Systemu Transferu Punktów oraz sposobu przypisywania punktów do poszczególnych przedmiotów. Studenci nie zgłaszali żadnych uwag dotyczących sposobu przypisania punktów ECTS do poszczególnych przedmiotów w obowiązującym programie studiów.

Uczelnia jest uczestnikiem programu wymian międzynarodowego Erasmus+, w ramach którego student może odbyć część studiów na uczelni zagranicznej. Za prawidłową realizację wymiany międzynarodowej odpowiadają Koordynatorzy, którzy współpracują z Biurem Karier i Współpracy z Zagranicą, prowadzącym merytoryczną i organizacyjną obsługę wymiany studentów. Zasady zaliczania semestrów studentom uczestniczącym w programach wymiany międzynarodowej są zgodne z odpowiednimi umowami międzynarodowymi, odbywają się w ramach systemu punktów ECTS na zasadach

określonych w Regulaminie Studiów. Studenci mają zapewniony dostęp do informacji o zasadach rekrutacji oraz sposobie rozliczania udziału w wymianach na stronach internetowych Uczelni. W trakcie roku akademickiego organizowane są spotkania na których przedstawiane są studentom zasady udziału w programie. Studenci z odpowiednim wyprzedzeniem otrzymują wiadomości sms o planowanych spotkaniach, co należy ocenić pozytywnie. Program studiów przewiduje również realizację zajęć z języka angielskiego w wymiarze 120 godzin na poziomie biegłości B1, który jest sprofilowany zawodowo. Uczelnia posiada siedem porozumień podpisanych z uczelniami w Bułgarii, Czechach, Portugalii, Słowacji, Turcji, Włoszech. W programie Erasmus w latach 2009-2015 brało udział czterech studentów kierunku „pielęgniarstwo”, natomiast w programie Praktyki SMP w ramach LLP Erasmus w latach 2012-2014 uczestniczyło czterech studentów. Uczelnia nie uczestniczy w programach wymian krajowych. Bardzo skromny udział studentów w programach wymiany międzynarodowej, a także brak udziału studentów w badaniach realizowanych w ramach tej współpracy, sprawia iż współpraca międzynarodowa prowadzona przez jednostkę nie wpływa na możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Studenci kierunku „pielęgniarstwo” mają zapewnioną opiekę dydaktyczną ze strony pracowników naukowych. Nauczyciele akademicy dostępni są w czasie dyżurów, ustalonych na początku semestru i podanych do wiadomości studentom poprzez umieszczenie informacji na stronie internetowej oraz na tablicy informacyjnej przed pokojem asystentów Instytutu Medycznego. Studenci pozytywnie ocenili możliwość konsultacji z prowadzącymi zajęcia. Zdaniem studentów wymiar godzin konsultacyjnych dostosowany jest do ich potrzeb zapewniając swobodną możliwość kontaktu z prowadzącymi zajęcia..

Osobą sprawującą bezpośrednią opiekę dydaktyczną nad studentami poszczególnych roczników są opiekunowie roku. Zdaniem studentów jest to osoba do której najczęściej zwracają się o pomoc. Ponadto opiekun roku organizuje systematycznie spotkania na których omawiane są bieżące sprawy, studenci bardzo pozytywnie oceniają wprowadzenie takiej praktyki, co w ich ocenie zapewnia podstawową opiekę ze strony Uczelni oraz znacząco usprawnia utrzymanie kontaktów między studentami i nauczycielami akademickimi.

Bezpośrednią obsługę administracyjną studentów prowadzą pracownicy Działu Toku Studiów. W ramach organizacji ich pracy wydzielone są dwa główne sekretariaty dotyczące obsługi studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Każdy z sekretariatów zajmuje się prowadzeniem spraw osobowych studentów, obsługą pomocy materialnej, sprawami związanymi z procesem dyplomowania oraz sprawami bieżącymi. W ocenie studentów wyznaczone godziny pracy sekretariatu zapewnią swobodne załatwienie spraw administracyjnych. Studenci pozytywnie ocenili możliwość uzyskania informacji w sposób kompleksowy i pełny. Obsługa studentów prowadzona jest również za pomocą ogólnouczelnianego systemu komputerowego e-dziekanat. W systemie tym gromadzone są dane osobowe studenta, okresowe osiągnięcia, informacje dotyczące pomocy materialnej oraz informacje dotyczące opłat. Studenci informowani są na bieżąco o zmianach organizacyjnych poprzez pocztę mailową, wysyłane sms-y oraz informacje zamieszczane na tablicy ogłoszeń poszczególnych roczników. Zdaniem studentów system informacyjny na Uczelni działa bardzo sprawnie. Wykorzystywane techniki elektroniczne, zapewniają szybkie przekazanie studentom nawet pilnych informacji. W opinii studentów Uczelnia zapewnia swobodny dostęp do informacji dotyczących procesu kształcenia. Wszelkie informacje na temat programu kształcenia i planu studiów są dostępne dla studenta u opiekuna roku, w Dziale Toku Studiów oraz na tablicy ogłoszeń w Instytucie Medycznym oraz na stronie internetowej Uczelni.

Studenci na pierwszych zajęciach z każdego przedmiotu informowani są o kryteriach zaliczenia i zasadach realizacji treści danego przedmiotu. Sylabusy wszystkich przedmiotów zostały opracowane według jednolitego wzoru zawierającego podstawowe informacje o każdym przedmiocie. Sylabus zawiera informacje o umiejscowieniu przedmiotu w programie studiów wskazując na typ i formułę przedmiotu, wymagania wstępne, liczbę godzin dydaktycznych, liczbę punktów ECTS, założenia i cele przedmiotu, metody dydaktyczne, formę i warunki zaliczenia przedmiotu, w tym zasady dopuszczenia do egzaminu, a także zasady zaliczenia poszczególnych zajęć wchodzących w zakres danego przedmiotu, treści merytoryczne przedmiotu oraz sposób ich realizacji, zamierzone efekty kształcenia, wykaz literatury podstawowej i uzupełniającej, macierz oraz weryfikację efektów kształcenia w odniesieniu do formy zajęć oraz bilans punktów ECTS. W opinii studentów sylabusy zawierają pełen opis przedmiotu oraz są sformułowane w sposób przejrzysty. Studenci podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wskazali, iż najczęściej korzystając z sylabusów sprawdzają informacje dotyczące opisu treści merytorycznych, sposobu ich realizacji oraz metod weryfikacji efektów kształcenia. Zdaniem studentów kryteria i metody weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia ustalone na pierwszych zajęciach są przez prowadzących konsekwentnie przestrzegane. W opinii studentów literatura obowiązkowa wskazywana przez nauczycieli akademickich jest dostępna w Bibliotece.

Podstawą prawną regulującą system pomocy materialnej w PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku jest Regulamin ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów wprowadzony zarządzeniem Rektora z dnia 11 września 2014 roku w porozumieniu z Samorządem Studentów. Analiza przepisów regulaminu pozwala stwierdzić, iż studenci kierunku pielęgniarstwo mogą ubiegać się o pomoc materialną we wszystkich formach określonych w art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zgodnie z art. 177 ust. 3 ustawy studenci stanowią większość składu Komisji Stypendialnej oraz Odwoławczej Komisji Stypendialnej, które zajmują się przyznawaniem świadczeń pomocy materialnej. Zdaniem studentów wypłaty stypendiów odbywają się terminowo.

Studenci posiadają możliwość odwołania się od decyzji wydanej przez komisję stypendialną, co jest zgodne z zasadą dwuinstancyjności obowiązującej w procedurze administracyjnej. Zwrócić należy uwagę na błędne określenie w § 29 ust. 1 Regulaminu środka odwoławczego, przysyłającego od decyzji wydanych w pierwszej instancji przez Komisję Stypendialną, określonego jako wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Ustawa prawo o szkolnictwie wyższym w art. 175 ust. 3 określa, iż od decyzji w sprawie stypendium socjalnego, stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi studentowi przysługuje odwołanie do rektora. Natomiast w sprawie stypendium dla najlepszych studentów przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. Zalecane jest dostosowanie przepisów Regulaminu w tym zakresie do regulacji ustawowych.

Podstawowym mechanizmem motywującym studentów do osiągania lepszych efektów kształcenia jest stypendium rektora. Zgodnie z art. 174 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym przyznawane jest w liczbie nie większej niż 10 % studentów kierunku. W opinii studentów kryteria przyznawania stypendium są zrozumiałe i określone w sposób umożliwiający wyłonienie studentów uzyskujących najlepsze wyniki w procesie kształcenia. Studenci pozytywnie ocenili zasady przyznawania stypendium oraz sposób sklasyfikowania osiągnięć naukowych, artystycznych lub sportowych. Zdaniem studentów wprowadzony katalog osiągnięć zapewnia obiektywizm oceniania wniosków oraz przyznawania stypendiów.

Studenci mają możliwość poszerzania wiedzy, rozwijania umiejętności i kompetencji poprzez działalność w organizacjach studenckich i kołach naukowych. Studenci kierunku

„pielęgniarstwo” mogą rozwijać swoje zainteresowania zawodowe i naukowe poprzez działalność w Studenckim Kole Naukowym Pielęgniarek. Na Uczelni funkcjonują także inne organizacje studenckie: Koło Wolontariatu, Koło Języka Migowego oraz Klub Honorowych Dawców Krwi PCK „Studencki Dar” w pracach których uczestniczą również studenci wizytowanego kierunku.

Samorząd Studentów dba o prawa i interesy studentów oraz współpracuje z władzami uczelni, oraz podejmuje aktywne działania o charakterze kulturalnym. Przedstawiciele studentów z kierunku biorą czynny udział w pracach Senatu oraz komisji uczelnianych. Wchodzi w skład: Rady Samorządu Studenckiego, Komisji Wyborczej Samorządu Studenckiego, Komisji Dyscyplinarnej do Spraw Studentów, Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej do Spraw Studentów, Komisji Dyscyplinarnej do spraw Nauczycieli Akademickich oraz jako przedstawiciele Senatu. Studenci uczestniczą w pracach Rady Instytutu i Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Samorząd Studentów posiada zapewnione środki finansowe przeznaczane na bieżącą działalność oraz własną siedzibę wyposażoną w sprzęt komputerowy i biurowy. Przedstawiciele Samorządu ocenili stwarzane przez Uczelnię warunki do działalności Samorządu jako wystarczające.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci pozytywnie ocenili funkcjonowanie Instytutu Medycznego oraz stworzony system opieki naukowej i dydaktycznej obowiązujący na Uczelni. Również system opieki materialnej w ocenie studentów działa poprawnie. Studenci nie wskazywali żadnych uchybień w ich funkcjonowaniu.

Podczas poprzedniej wizytacji nie sformułowano uwag dotyczących funkcjonowania uczelnianego systemu wsparcia studentów w procesie uczenia się.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Zasady rekrutacji nie zawierają regulacji dyskryminujących jakąkolwiek grupę kandydatów, są powszechnie dostępne dla wszystkich kandydatów.
- 2) System weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia zorientowany jest na proces uczenia się, zapewniając obiektywizm formułowania ocen, obowiązujące zasady są wystandaryzowane.
- 3) Uczelnia stwarza studentom możliwości uczestnictwa w wymian międzynarodowych w ramach programu Erasmus+. Studenci wizytowanego kierunku w niewielkim stopniu uczestniczą w programach wymian studenckich. Uczelnia podejmuje działania popularyzujące wśród studentów wiedzę na temat możliwości odbycia części studiów na uczelni zagranicznej. Współpraca międzynarodowa prowadzona przez jednostkę nie wpływa na możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.
- 4) Stworzony system opieki naukowej, dydaktycznej oraz materialnej funkcjonuje w sposób prawidłowy i sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

Podstawą funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na poziomie Uczelni jest Uchwała Senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku nr 94/X/12 z dnia 11 października 2012 r. (m.in. powołanie Senackiej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia). Kolejnych zmian dokonano Uchwałą Senatu PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku nr 7/II/14 z dnia 27 lutego 2014 r. (m.in. zatwierdzenie tzw. Księgi Jakości Kształcenia wraz z procedurami jakościowymi). Jako podstawowe cele systemu zapewnienia jakości kształcenia określono:

- stałe doskonalenie i poprawa jakości procesu nauczania;
- zapewnienie zgodności programów i planów nauczania ze standardami kształcenia i KRK dla poszczególnych kierunków;
- unowocześnianie programów nauczania oraz dopasowywanie ich do aktualnych potrzeb rynku pracy;
- zapewnienie konkurencyjności na rynku usług edukacyjnych;
- zapewnienie wysokiego poziomu kompetencji, stałego rozwoju umiejętności pedagogicznych oraz wiedzy nauczycieli akademickich;
- podniesienie rangi pracy dydaktycznej.

Za zarządzanie kierunkiem odpowiedzialni są: Rektor, Prorektorzy oraz Pełnomocnik Rektora ds. jakości kształcenia. W składzie Senackiej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia jest 12 osób będących pracownikami Uczelni oraz 2 studentów (brak jest interesariuszy zewnętrznych). Do wglądu ZO przedstawiono protokoły z zebrań Senackiej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia (każdorazowo w spotkaniach uczestniczyli studenci). Do zadań Senackiej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia należy m. in: nadzorowanie i koordynowanie prac związanych z wdrażaniem, funkcjonowaniem i doskonaleniem jakości kształcenia w Uczelni, inspirowanie działań projakościowych związanych z przebiegiem procesu dydaktycznego i działań motywacyjnych odnoszących się do kadry dydaktycznej, technicznej i administracyjnej oraz ocena stopnia wdrożenia i funkcjonowania jakości kształcenia w Uczelni. Do wglądu ZO przedstawiono protokoły Senackiej Komisji ds. Oceny Jakości kształcenia z 3 posiedzeń, które odbyły się w ub. roku akademickim.

Poza Komisją Senacką w Uczelni działają Instytutowe Komisje ds. Jakości Kształcenia, których zadaniami jest ocena poziomu zajęć dydaktycznych wraz z rezultatami pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich, ocena organizacji i realizacji procesu dydaktycznego, atrakcyjności kształcenia i poziomu wyposażenia bazy lokalowej, analiza wyników zaliczeń i egzaminów, ocena realizacji praktyk zawodowych, a także opracowywanie i wdrażanie własnych procedur podnoszenia jakości kształcenia wynikających ze specyfiki prowadzonych kierunków studiów. Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Medycznym działa na podstawie regulaminu stanowiącego załącznik nr 3 do Księgi Jakości Kształcenia (Z3-KJK Zadania i regulamin Instytutowych Komisji ds. Jakości Kształcenia – wprowadzony uchwałą Senatu nr 7/II/14 z dnia 27 lutego 2014r.). W sposób szczegółowy określono w nim zadania Komisji ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Medycznym:

- opracowanie narzędzi i kryteriów służących mierzeniu jakości i ewaluacji efektów kształcenia;
- aktualizacja zeszytów zaliczeń umiejętności w zawodach pielęgniarstwa/pielęgniarki, ratownika medycznego;
- przygotowanie kart ewaluacji założonych efektów kształcenia;
- modyfikacja kryteriów doboru placówek do realizacji kształcenia praktycznego;
- przygotowanie kryteriów doboru opiekunów do realizacji kształcenia praktycznego w zawodach medycznych;

- analizowanie funkcjonowania procedury antyplagiatowej w Instytucie Medycznym;
- dokonywanie oceny innowacyjności metod i technik dydaktycznych stosowanych przez nauczycieli;
- sporządzanie raportów z hospitacji zajęć dydaktycznych pracowników Instytutu;
- modyfikacja dokumentacji egzaminów dyplomowych;
- analizowanie istnienia koordynacji pomiędzy poszczególnymi przedmiotami;
- analizowanie wyników studenckich ankiet oceny zajęć dydaktycznych;
- analizowanie wyników zaliczeń i egzaminów, w tym dyplomowych;
- opracowywanie przejrzystych kryteriów współpracy z podmiotami zewnętrznymi uczestniczącymi w kształceniu praktycznym.
- monitorowanie organizowanych warsztatów i szkoleń podnoszących wiedzę i umiejętności kadry naukowo – dydaktycznej oraz stwarzanie możliwości udziału nauczycieli.

W skład Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia w Instytucie Medycznym wchodzi 8 osób, w tym kierownicy zakładów (2 osoby), nauczyciele akademicki (4 osoby), a także studenci (2 osoby) reprezentujący każdy z kierunków studiów prowadzonych w Instytucie. Do wglądu ZO przedstawiono protokoły Komisji ds. Oceny Jakości funkcjonującej w Instytucie Medycznym z posiedzeń, które odbyły się w ubiegłym oraz bieżącym roku akademickim. W składzie Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (podobnie jak Senackiej) znajdują się wyłącznie interesariusze wewnętrzni. Zebrania komisji odbywają się co najmniej 2 razy w roku akademickim. Do wglądu ZO przedstawiono Raport Komisji Instytutu Medycznego, który zawiera informacje o odbytych posiedzeniach Komisji oraz ocenę:

- aktywności naukowej nauczycieli akademickich;
- jakości prowadzonych zajęć;
- innowacyjności dotyczącej metod i technik dydaktycznych;
- podnoszenia kwalifikacji przez nauczycieli;
- możliwości samorozwoju studentów w kołach naukowych i kołach zainteresowań;
- udziału nauczycieli w konferencjach naukowych uczelnianych i pozauczelnianych;
- stanu infrastruktury dydaktycznej;
- przyjętych efektów kształcenia w odniesieniu do Krajowych Ram Kwalifikacji;
- silnych i słabych stron funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości w Instytucie odpowiada (przed Rektorem) Dyrektor instytutu, który prowadzi nadzór nad jakością i prawidłowością procesu dydaktycznego, w tym zwłaszcza w zakresie:

- sporządzania i aktualizacji planów studiów i programów kształcenia,
- korelacji treści kształcenia w zakresie realizowanych przedmiotów nauczania,
- ewaluacji, diagnozowania i monitorowania procesu kształcenia oraz osiągniętych przez studentów wyników kształcenia,
- inicjowania zmian prowadzących do poprawy jakości kształcenia,
- przygotowywania harmonogramów zajęć dydaktycznych zgodnie z obowiązującą procedurą organizacji i higieny procesu dydaktycznego,
- przydzielania zajęć dydaktycznych nauczycielom akademickim zgodnie z ich kwalifikacjami,
- równomiernego obciążania promotorów pracami dyplomowymi,
- oceny zgodności tematów prac dyplomowych z kierunkiem.

W strukturach Instytutu Medycznego funkcjonuje Rada Instytutu, której rolą jest m.in. opiniowanie programów kształcenia i planów studiów, przegląd planów i programów kształcenia pod kątem zgodności z obowiązującymi standardami nauczania oraz adekwatności treści nauczania do efektów kształcenia, zatwierdzanie tematów prac dyplomowych oraz określanie planów rozwoju naukowo-dydaktycznego Instytutu. Posiedzenia Rady Instytutu są protokołowane. Przedstawiono do ZO wglądu protokoły z posiedzeń, na których m.in. zatwierdzano tematy prac dyplomowych, opiniowano utworzenie nowego kierunku oraz ustalano terminy egzaminów.

Proces kształcenia realizowany jest zgodnie z semestralnym harmonogramem zajęć, kartą przedmiotu i przepisami wewnętrznymi określonymi w procedurze Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia P-WSZJK-3 Weryfikacja efektów kształcenia.

Procedury określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji zdefiniowane są w kartach przedmiotów; oceny efektów kształcenia dokonuje prowadzący w sposób zgodny z zasadami tam opisanymi.

Kontrolę warunków i przebiegu egzaminów/zaliczeń dokonują Kierownicy Zakładów, Dyrektor Instytutu i Prorektor ds. Dydaktyki. W celu zabezpieczenia dokumentacji związanej z przebiegiem procesu dydaktycznego nauczyciele akademicy zobowiązani są przechowywać pisemne prace egzaminacyjne/zaliczeniowe w Zakładzie przez jeden rok od zakończenia danego semestru.

Szczegółowe zasady zgłaszania tematów prac licencjackich, przydziału studentów do grup seminaryjnych oraz przygotowywania prac (w tym wymogi merytoryczne i edytorskie) określa procedura Zapewnienia WSJK nr P-WSZJK-10 – Proces dyplomowania (Procedurę przedstawiono do wglądu ZO). Tematy prac dyplomowych są ustalane przez promotorów (osoby posiadające co najmniej stopień doktora) w porozumieniu ze studentami-seminarzystami, a następnie zatwierdzane przez Radę Instytutu Medycznego. W Uczelni funkcjonuje system antyplagiat. W każdym przypadku pracy dyplomowej, student składa oświadczenie o samodzielnym wykonaniu pracy oraz, że nie narusza praw osób trzecich. Za prawidłową organizację zbierania tematów, ich przydział oraz realizację prac dyplomowych odpowiedzialny jest Kierownik Zakładu Pielęgniarstwa. Egzamin dyplomowy w Zakładzie Pielęgniarstwa prowadzony jest w formie egzaminu teoretycznego i praktycznego. Szczegółowe przepisy dotyczące jego przeprowadzenia zawiera Regulamin studiów.

Szczegółowy tryb i zasady organizacji oraz prowadzenia praktyk określają poszczególne Instytuty/Zakłady Uczelni. Koordynacją praktyk zajmują się: Uczelniany Koordynator ds. praktyk studenckich oraz Zakładowy opiekun praktyk. Dokumentację praktyki student zobowiązany jest złożyć u opiekuna w Uczelni w terminie 14 dni od jej zakończenia. Osobą bezpośrednio weryfikującą efekty kształcenia jest opiekun praktyki w placówce jej odbywania. Opiekun praktyk powołany przez Kierownika Zakładu po zapoznaniu się z dokumentacją praktyki (indywidualnym dziennikiem zajęć, konspektami zajęć, opinią opiekuna praktyki) swoim podpisem potwierdza prawidłowo odbytą praktykę.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od pracowników i władz Wydziału, programy kształcenia omawiane są na posiedzeniach Rady Instytutu i Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, opiniowane przez koordynatora ds. systemu ECTS, a następnie są prezentowane i zatwierdzane przez Senat Uczelni.

Procedura P-WSZJK- 7 określa zasady i tryb procesu przeprowadzania wśród studentów ankiety oceny zajęć dydaktycznych. Przeprowadzana w poprzednich latach akademickich ankietyzacja dotyczyła głównie pracowników naukowych, którzy podlegali okresowej ocenie (kryteria oceny: organizacja zajęć, dostępność nauczyciela, prezentacja problematyki, przygotowanie nauczyciela do zajęć, zaangażowanie wykładowcy, ocenianie, kryteria zaliczeń, stosunek do studenta, interaktywność i elastyczność – skala 4 stopniowa.

Jest możliwość wpisania własnych uwag dotyczących procesu kształcenia). Na początku każdego roku akademickiego Dyrektor Instytutu Medycznego opracowywał listę pracowników, którzy podlegali ocenie. Ankieta przeprowadzana była w formie papierowej. Od roku akademickiego 2014/2015 studenci oceniają wszystkie zajęcia prowadzone w danym semestrze. Zmienił się również zakres terminowy, ankieta będzie przeprowadzana cyklicznie po każdym semestrze w formie elektronicznej. Analiza kwestionariusza ankietowego pozwala stwierdzić, iż pytania obejmują pełną ocenę różnych aspektów prowadzenia zajęć dydaktycznych. Należy pozytywnie ocenić wprowadzone zmiany w sposobie przeprowadzania studenckiej ankiety, gdyż dotychczas stosowane procedury nie miały charakteru kompleksowego, nie były przeprowadzane cyklicznie wśród wszystkich prowadzących zajęcia co ograniczało możliwość przygotowania i sformułowania wniosków z wypełnianych ankiet. Podczas spotkania ze studentami uzyskano informację, że nie korzystają oni z możliwości zapoznania się z wynikami ankietyzacji. Wyniki przeprowadzanych ankiet przedstawiane są nauczycielom akademickim, co potwierdzili oni na spotkaniu z ZO.

Niezależnie od powyższego studenci uczestniczą w corocznym badaniu dotyczącym oceny poziomu obsługi studentów przez Dział Toku Studiów zapewniający studentom podstawową obsługę administracyjną. Ankieta była przeprowadzana w formie papierowej. Pytanie ankietowe dotyczyły zadowolenia studentów z godzin pracy sekretariatu, oraz tego czy informacje związane z tokiem studiów przekazywane przez pracowników są wyczerpujące, czy pracownicy udzielają jasnych i zrozumiałych odpowiedzi na pytania dotyczące spraw studenckich, a także czy pracownicy sekretariatu są życzliwi i taktowni. Ankieta zawierała także możliwość wyrażenia dodatkowych opinii i uwag w pytaniu otwartym. Wyniki poprowadzonego badania opracowywane były w formie raportów, które podlegały analizie przez władze Uczelni. Na podstawie przedstawianych raportów z roku 2013 oraz 2014 zauważyć należy, iż opinie wyrażane przez studentów były uwzględniane przez władze Uczelni poprzez wprowadzenie odpowiednich działań naprawczych np. dostosowanie godzin otwarcia sekretariatu studiów niestacjonarnych do potrzeb i oczekiwań studentów. Analiza działań podejmowanych przez Uczelnię pozwala stwierdzić, iż studenckie oceny poziomu obsługi administracyjnej stanowią istotny element wewnętrznego systemu zapewniana jakości.

Zasady oceny kadry nauczającej opisane są w Statucie Uczelni (§85-90), a także w Księdze Jakości Kształcenia jako procedura nr P-WSZJK-6 – Okresowa ocena nauczycieli akademickich. Nauczyciele akademicy nieposiadający tytułu naukowego profesora oceniani są co 2 lata, a pozostali co 4 lata. Oceny dokonuje Komisja ds. Oceny Nauczycieli w Uczelni. Pracownikowi przysługuje odwołanie od oceny do Odwoławczej Komisji ds. Oceny Nauczycieli Akademickich. Ocena negatywna może stanowić podstawę rozwiązania umowy o pracę. ZO przedstawił formularz oceny nauczyciela akademickiego. Ankieta ocenia nauczyciela w obszarze: działalność naukowo-badawcza, działalność dydaktyczno-wychowawcza, udział w pracach administracyjno -organizacyjnych Uczelni. Zdecydowanie promowana jest w Uczelni działalność dydaktyczna i organizacyjna.

Biuro Karier, Promocji i Współpracy z Zagranicą zostało powołane Uchwałą Senatu PWSZ nr 337/XI/2007 i zajmuje się współpracą międzynarodową (w tym programem Erasmus), promocją Uczelni (oraz jej absolwentów), poradnictwem zawodowym i badaniem losów absolwentów. Biuro organizuje bezpłatne warsztaty z pisania CV, aktywnego poszukiwania pracy, technik autoprezentacji, asertywności itp; gromadzi i udostępnia informacje o rynku pracy; współpracuje z pracodawcami w zakresie pośredniczenia pomiędzy nimi, a studentami i absolwentami poszukującymi pracy lub stażu zawodowego; organizuje spotkania ze specjalistami w dziedzinie rynku pracy; prowadzi współpracę z

biurami pracy, urzędami pracy, agencjami pośrednictwa pracy, szkolnymi ośrodkami kariery oraz innymi biurami karier; organizuje spotkania pracodawców ze studentami i absolwentami mających na celu przedstawienie oferty rekrutacyjnej firm; wyszukuje oferty: praktyk, stażów, pracy, kursów, szkoleń, stypendiów' prowadzi indywidualne poradnictwo zawodowe. Uczelnia zapewnia środki materialne i niematerialne umożliwiające działalność Biura Karier, zgodnie z zatwierdzanym corocznie planem finansowym Uczelni. Na siedzibę Biura Karier przeznaczono pomieszczenia w budynku Uczelni. Za działalność Biura Karier odpowiada Kierownik, podlegający Prorektorowi ds. Rozwoju i Nauki. Biuro Karier przygotowuje się obecnie do ankietowania absolwentów po 3 i 5 latach od ukończenia studiów. Obecnie powstała lista absolwentów oraz zbierane są zgody na udostępnienie Uczelni danych teleadresowych. Powstał także kwestionariusz ankiety, która będzie wykorzystywana w tym celu.

Hospitacje zajęć prowadzone są przez Kierownika Zakładu. Istnieje procedura nr P=WSZJK-5 – Hospitacje, zgodnie z którą harmonogram hospitacji ustalany do 30 października każdego roku akademickiego. Pracownicy są uprzedzani o hospitacji co najmniej na 2 tyg. przed terminem jej dokonaniem. Każdy nauczyciel jest oceniany co najmniej raz w okresie obowiązkowej oceny. W wyjątkowych sytuacjach, określonych w procedurze, przeprowadza się hospitacje niezapowiedziane. Zakres podlegający ocenie to:

1. Określenie i realizacja celów operacyjnych zajęć.
2. Trafność doboru strategii i metod kształcenia.
3. Wykorzystanie przez wykładowców środków dydaktycznych na zajęciach.
4. Sprawność organizacyjna wykładowcy na zajęciach.
5. Przygotowanie merytoryczne wykładowcy.
6. Osobista kultura wykładowcy – wartości wychowawcze zajęć.
7. Oryginalne ujęcia treści, środki i metody prowadzenia zajęć.

Informacje na temat kształcenia są zlokalizowane w licznych źródłach, co pozwala na pozytywną ocenę jej dostępności. Uczelnia jest obecna w lokalnych mediach oraz portalach internetowych, z którymi aktywnie i systematycznie współpracuje. Informacje o efektach kształcenia, planach zajęć, terminach sesji, a także wszelkich sprawach organizacyjnych związanych z funkcjonowaniem Uczelni studenci mogą uzyskać w Internecie, na stronie głównej Uczelni oraz na swoich indywidualnych kontaktach w Systemie Obsługi Toku Studiów. Wszelkie informacje na temat programu kształcenia i planu studiów dla studenta są dostępne u kierownika zakładu, opiekuna roku, w Dziale Toku Studiów oraz na tablicy ogłoszeń w zakładzie. Sylabusy są przedstawiane na pierwszych zajęciach i dokładnie omówione pod kątem zakładanych efektów kształcenia, ich oceny i weryfikacji. Sylabusy przedmiotów znajdują się na stronie internetowej zakładu. W celu ułatwienia studentom PWSZ dostępu do Internetu wykonano na terenie Uczelni dwa punkty typu HOTSPOT oraz zainstalowano pięć kiosków internetowych. W związku z rozwojem sieci komputerowej PWSZ rozbudowała system dziekanatowy poprzez nowe moduły usprawniające kontakt studentów z Działem Toku Studiów i wykładowcami. Zakupiono moduły e-student i e-prowadzący. Wdrożono system e-biblioteka oraz rozszerzono system e-learning o transmisję strumieniową sygnału audio i wideo (webcasting).

W podsumowaniu należy stwierdzić, że struktura i założenia Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia są prawidłowe. Właściwie zdefiniowano cele systemu i zadania, a także stosowane do oceny jakości kształcenia narzędzia. Wprowadzenie Księgi Jakości Kształcenia świadczy o systematycznym działaniu na rzecz jego doskonalenia; wprowadzono szczegółowe procedury postępowania, które mają na celu usystematyzowanie działań w tym zakresie, w tym wdrażania działań naprawczych i kontrolę ich skuteczności –

Procedura P-WSZJK-4 – Działania doskonalące/naprawcze. Wprowadzono Kartę działań doskonalących, w której interesariusze wewnętrzni zgłaszają potrzeby działań naprawczych lub doskonalących, przedkłada ją Pełnomocnikowi Rektora ds. Jakości Kształcenia. Wyznacza on osobę odpowiedzialną za realizację tego procesu. Do zadań Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia należy także przegląd procedur Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia oraz sporządzanie stosownego raportu. Dokumenty, które są podstawą przeglądu to m.in.: raporty z zadań w WSZJK, wyniki ankietyzacji studentów, karty działań doskonalących, informacje o zjawiskach niepożądanych i sposobach ich eliminowania oraz projekty zmian dokumentacji WSZJK. Podczas wizytacji ZO przedstawiono taki raport sporządzony podczas kontroli w Zakładzie Pielęgniarstwa.

Bardzo ważnym elementem oceny jakości kształcenia jest bieżący kontakt władz Uczelni ze studentami i pracownikami w celu monitorowania przebiegu procesu dydaktycznego, identyfikowania nieprawidłowości i służenia pomocą w ewentualnych sytuacjach trudnych. Odbywają się też kilkakrotnie w ciągu roku akademickiego spotkania władz z Samorządem Studenckim i pracownikami. Studenci mają także możliwość kontaktowania się na bieżąco z Kierownikiem Zakładu i nauczycielami akademickimi w trakcie dyżurów dydaktycznych.

W składach Uczelnianej i Instytutowych Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia są przedstawiciele interesariuszy wewnętrznych (pracownicy, studenci), brak jest natomiast interesariuszy zewnętrznych. Interesariusze zewnętrzni (przedstawiciele m.in. następujących instytucji: Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Krośnie, SP ZOZ w Sanoku, Podkarpackiego Ośrodka Onkologicznego w Brzozowie, Zakładu Pielęgnacyjno - Opiekuńczego Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta w Sanoku) angażowani są poprzez udział w opiniowaniu programów kształcenia, pomoc przy organizacji zajęć praktycznych i praktyk zawodowych oraz udział w przeprowadzonym egzaminie dyplomowym. Konsultacje z interesariuszami określone są procedurą Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia P-WSZJK-12 Konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi, prowadzone są one cyklicznie, co najmniej raz w roku akademickim. Wyniki konsultacji zostały przedstawione do wglądu Zespołu Oceniającego.

Studenci uczestniczą w procesie zapewniania jakości kształcenia poprzez udział w uczelnianych strukturach systemu. Przedstawiciele studentów wizytowanego kierunku uczestniczą w pracach Rady Instytutu, a także w Instytutowej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. W ramach tych struktur, mają możliwość zapoznawania się z działaniami Uczelni na rzecz budowy kultury jakości kształcenia. Poza strukturami instytutowymi, przedstawiciel studentów pielęgniarstwa zasiada w Senacie Uczelni stanowiącym centralny element wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia..

Studenci aktywnie uczestniczą w procesach ankietyzacji dotyczącej oceny nauczycieli akademickich oraz różnych aspektów prowadzenia zajęć dydaktycznych. W ich opinii sposób przeprowadzenia ankiet zapewnia możliwość swobodnej i obiektywnej oceny z zachowaniem pełnej anonimowości, z drugiej jednak strony nie odczuwają oni realnego wpływu ankiet na proces zapewniania jakości kształcenia. Upowszechnianie wśród studentów informacji o wynikach ankiety odbywa się za pomocą strony internetowej po wcześniejszym uzyskaniu hasła dostępu. Podczas spotkania ze studentami uzyskano informację, że nie korzystają oni z możliwości zapoznania się z wynikami ankietyzacji.

W czasie poprzedniej wizyty akredytacyjnej dokonanej przez PKA nie zgłoszono uwag do wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	Nie dotyczy	-	+
umiejętności	+	+	+	Nie dotyczy	-	+
kompetencje społeczne	+	+	+	Nie dotyczy	-	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

-- nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego³ – spełniony: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia funkcjonujący w PWSZ w Sanoku należy ocenić pozytywnie. Badania jakości kształcenia prowadzone są systematycznie, obejmują wszystkie obszary działalności jednostki związane z prowadzonym kształceniem, wyniki są analizowane, przedstawiane społeczności akademickiej i stanowią podstawę wdrażania zmian i działań naprawczych. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest przejrzysta, zaś systematyczna ocena osiągniętych efektów kształcenia jest prawidłowa.

2) W działaniach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia biorą czynny udział interesariusze wewnętrzni (studenci, absolwenci, pracownicy) oraz w mniejszym zakresie interesariusze zewnętrzni. Studenci wchodzi w skład organów kolegialnych Uczelni, w tym przedstawiciele studentów są członkami Senackiej i Instytutowej Komisji ds. Oceny Jakości Kształcenia. Opinie studentów wyrażane w elektronicznych ankietach są wykorzystywane przez Władze w procesie doskonalenia procesu kształcenia. Interesariusze zewnętrzni angażowani są przy opracowywaniu programów nauczania, planów studiów i efektów kształcenia, biorą ponadto udział w organizacji zajęć praktycznych, praktyk zawodowych, a także w przeprowadzonym egzaminie dyplomowym. Interesariuszy zewnętrznych brak jest w składzie Senackiej, a także Instytutowej Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2. Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej.

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie

koncepcja rozwoju kierunku		x			
cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		x			
program studiów		x			
zasoby kadrowe		x			
infrastruktura dydaktyczna		x			
prorowadzenie badań naukowych					
system wsparcia studentów w procesie uczenia się		x			
wewnętrzny system zapewnienia jakości		x			

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierając zalecenia).

Analiza prowadzonego w PWSZ w Sanoku kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” wykazuje, iż pomimo pewnych uwag praktycznie w pełni możliwe jest uzyskanie zakładanych efektów kształcenia i jednocześnie zapewnienie wysokiej jakości kształcenia. Cele i efekty kształcenia są prawidłowo opracowane, podobnie w sposób właściwy (z drobnymi wyjątkami) jest realizowany program kształcenia. Uczelnia posiada bardzo dobrą infrastrukturę dydaktyczną, właściwe minimum kadrowe oraz szeroką kadrę uzupełniającą. Uczelnia posiada prawidłowo opracowany wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, choć przeprowadzona wizytacja wykazała, iż nie zawsze jest on w stanie wychwycić pewne niedociągnięcia związane z realizowanym procesem kształcenia. Uczelnia

spełnia ponadto w pełni wymagania odnoszące się do systemu wsparcia studentów w procesie nauczania.

Zalecenia:

- przyjęcie zasady, zgodnie z którą jednym z kryteriów powierzania nadzoru nad realizacją praktyk zawodowych jest minimum tytuł zawodowy licencjata pielęgniarstwa, zaś warunkiem powierzenia prowadzenia zajęć praktycznych jest posiadanie właściwego doświadczenia zawodowego; ponadto powierzanie prowadzenia zajęć osobom z biegłą znajomością języka polskiego.
- zaprzestanie realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu Podstawowej opieki zdrowotnej w placówkach nauczania i wychowania; zajęcia z tego przedmiotu muszą być prowadzone w placówkach POZ.
- dokonanie zmiany treści kształcenia z przedmiotów: Patologia, Badania fizykalne oraz Biochemia i biofizyka, tak aby były one powiązane z założonymi standardem efektami kształcenia dla tych przedmiotów (przykładowo uzupełnienie treści kształcenia w zakresie przedmiotu Patologia o tematy związane z nowotworzeniem, patologiami układu sercowo-naczyniowego, schorzeniami nerek itd.).
- systematyczne doposażanie posiadanego księgozbioru bibliotecznego.
- rozważenie powołania interesariuszy zewnętrznych w skład Komisji ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia.

Przewodniczący Zespołu oceniającego:

Dr n. med. Tomasz Dawiskiba